

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԴԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ

ԵՎՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԻ

ԵՎ

ՔԵՄՈՆԻՔՍ ԻՆԹԵՐՆԵՅՇՆԼԻ ԱԶԱԿՑՈՒԹՅԱՄԲ

ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ  
ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ

ՎՃԻՌՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

ԵՐԵՎԱՆ 2002

ASSOCIATION OF JUDGES OF THE REPUBLIC OF ARMENIA

SPONSORED BY  
THE COUNCIL OF EUROPE  
AND  
CHEMONICS INTERNATIONAL INC.

COLLECTION OF JUDGMENTS  
OF EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

Մասնագիտական խմբագիր

YEREVAN 2002

Ալվինա Գյուլումյան  
ՀՀ սահմանադրական դատարանի անդամ,  
ՀՀ դատավորների միության նախագահ

Պատասխանատու խմբագիր

Լիանա Հակոբյան  
ՀՀ սահմանադրական դատարանի  
աշխատակազմի գլխավոր մասնագետ

Լեզվական խմբագիր

Աիդա Կարապետյան

Ժողովածուի մեջ ընդգրկված վճիռները անգլերենից թարգմանել են.

Լուսինե Պողոսյանը  
Մարինա Մխիթարյանը  
Սուսաննա Բաղդասարյանը  
Կարինե Բալայանը

ՌՈՏԱՐՈՒՆ ԸՆԴԴԵՄ ՌՈՒՄԻՆԻԱՅԻ

## CASE OF ROTARU v. ROMANIA

(Գանգատ թիվ 28341/95)

Դատարանի 2000թ. մայիսի 4-ի  
վճիռը

### Ստրասբուրգ

**Ռոտարուն ընդդեմ Ռումինիայի գործով,**  
Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը, նիստ գումարելով որպես Մեծ պալատ, դատավորների հետևյալ կազմով.

Պրն Լ. Վիլդհաբեր, *Նախագահ,*  
Տկն Է. Պալմ,  
Պրն Ա. Պաստոր Ռիդրիխտ,  
Պրն Գ. Բոնելո,  
Պրն Ջ. Սակարչիկ,  
Պրն Ռ. Թուրմեն,  
Պրն Ժ.-Պ. Կոստա,  
Տկն Ֆ. Թուլկենս,  
Տկն Վ. Ստրագնիչկա,  
Պրն Փ. Լորենզեն,  
Պրն Մ. Ֆիշբախ,  
Պրն Վ. Բուտկեվիչ,  
Պրն Ջ. Կասադեվալ,  
Պրն Ա. Բ. Բակա,  
Պրն Ռ. Սարուստե,  
Տկն Ս. Բոտուչարովա,  
Տկն Ռ. Վեբեր, *ad hoc, դատավոր,*  
ինչպես նաև պրն Մ. Դե Սալվիա, *Քարտուղար,*

2000թ. հունվարի 19-ի և մարտի 29-ի դռնփակ խորհրդակցություններից հետո  
2000թ. մարտի 29-ին ընդունել է հետևյալ վճիռը:

### ՎԱՐՈՒՅԹԸ

1. Գործը Դատարան է հանձնվել մինչև Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին կոնվենցիայի<sup>1</sup> («Կոնվենցիա») թիվ 11 արձանագրության ուժի մեջ մտնելը կիրառելի դրույթների համաձայն՝ Մարդու իրավունքների եվրոպական հանձնաժողովի («Հանձնաժողով») և Ռումինիայի քաղաքացի պրն Ա. Ռոտարուի («դիմող») կողմից՝ համապատասխանաբար 1999թ.

հունիսի 3-ին և 29-ին (թիվ 11 արձանագրության 5-րդ հոդվածի 4-րդ կետ և Կոնվենցիայի նախկին 41-րդ և 48-րդ հոդվածներ):

2. Գործը հարուցվել է՝ Կոնվենցիայի նախկին 25-րդ հոդվածի համաձայն 1995թ. փետրվարի 22-ին Ռումինիայի դեմ Հանձնաժողովին ներկայացված գանգատի (թիվ 2834/155) հիման վրա:

Դիմողը պնդել է, որ խախտվել է իր անձնական կյանքի նկատմամբ հարգանքի իրավունքը, ինչը դրսևորվել է նրանում, որ Ռումինիայի հետախուզական ծառայությունները պահել և օգտագործել են իր մասին անձնական բնույթի տեղեկություններ պարունակող գործ: Խախտվել է նաև դատարան դիմելու իր իրավունքը և ներպետական մարմիններից իրավական պաշտպանություն ստանալու իրավունքը, որոնք կարող էին քննության առնել նրա դիմումը՝ իր մասին տեղեկություններ պարունակող գործը ոչնչացնելու կամ դրանում շտկումներ կատարելու վերաբերյալ:

Հանձնաժողովը գանգատն ընդունելի է հայտարարել 1996թ. հոկտեմբերի 21-ին: 1999թ. մարտի 1-ի իր զեկույցում (Կոնվենցիայի նախկին 31-րդ հոդված) Հանձնաժողովը կարծիք է հայտնել, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի<sup>2</sup> 8-րդ և 13-րդ հոդվածների խախտում:

3. Դատարանում դիմողին ներկայացնում էին պրն Ի. Օլտեանուն՝ Բուխարեստում (Ռումինիա) գործող իրավապաշտպան, և դիմողի որդին՝ պրն Ֆ. Ռոտարուն: Կառավարությունը ներկայացնում էր իր ներկայացուցիչ տկն Լ. Ռիզդիուն:

4. 1999թ. հուլիսի 7-ին Մեծ պալատի հանձնախումբը որոշել է, որ գործը պետք է քննության առնվի Մեծ պալատի կողմից (Դատարանի կանոնակարգի 100-րդ կանոնի 1-ին կետ): Պրն Բիրզանը, որը Ռումինիայից ընտրված դատավորն էր և մասնակցել էր Հանձնաժողովում գործի քննությանը, հեռացվել է Մեծ պալատի կազմից (28-րդ կանոն): Կառավարությունը, հետևաբար, նշանակել է տկն Վեբերին՝ որպես ad hoc դատավոր (Կոնվենցիայի 27-րդ հոդվածի 2-րդ կետ և Դատարանի կանոնակարգի 29-րդ կանոնի 1-ին կետ):

5. Դիմողը և Կառավարությունը ներկայացրել են իրենց գրավոր բացատրությունները:

6. Գործի լսումը տեղի է ունեցել դմբաց նիստում Մարդու իրավունքների պալատում, Ստրասբուրգում 2000թ. հունվարի 19-ին:

Դատարանում կողմերին ներկայացնում էին՝

ա) Կառավարությունը.

Տկն Ռ. Ռիզդիուն,

Ներկայացուցիչ,

Պրն Ս. Սելզին՝ իրավական հարցերով խորհրդական, Արդարադատության նախարարություն,

Պրն Թ. Քորլ Ին, վարչական օգնական,

Եվրոպայի խորհրդում Ռումինիայի

նշտական պատվիրակություն

խորհրդականներ,

բ) դիմողին

Պրն Ի. Օլտեանու,

Պրն Ֆ Ռոտարու

փաստաբան

դիմողի ներկայացուցիչը և որդին

<sup>1</sup> Քարտուղարի նշումը. Թիվ 11 արձանագրությունն ուժի մեջ է մտել 1998թ. մարտի 1-ին:

Դատարանը լսեց տկն Ռիզոիուիւն, պրն Սելեգիւնիւն, պրն Օլտեանուիւն և պրն Ռոտարուիւն:

## **ՓԱՍՏԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ**

### **I. ԳՈՐԾԻ ՀԱՆԳԱՍԱՆՔՆԵՐԸ**

#### **1. Դիմողի դատապարտումը 1948թ.**

7. Դիմողը ծնված՝ 1921թ., մասնագիտությամբ իրավաբան է: Այժմ նա թոշակառու է և ապրում է Բարլադում:

8. 1946թ., կոմունիստական վարչակարգի հաստատումից հետո, Վասլուի շրջանի պրեֆեկտը մերժել է դիմողի, որն այն ժամանակ ուսանող էր, խնդրանքը՝ թույլատրել տպագրելու իր երկու պամֆլետները՝ «Ուսանողի հոգին» և «Բողոքներ»՝ այն հիմքով, որ դրանք արտահայտում են հակապետական տրամադրություններ:

9. Չբավարարվելով այդ մերժումով՝ դիմողը երկու անգամ է գրել պրեֆեկտին, որոնցում նա բողոքում էր նոր ժողովրդական վարչակարգի կողմից իր արտահայտվելու ազատության խախտման դեմ: Այդ անակների հետևանքով 1948թ. հուլիսի 7-ին դիմողը ձերբակալվել է: 1948թ. սեպտեմբերի 20-ին Վասլուի ժողովրդական դատարանը դիմողին դատապարտել է մեկ տարվա ազատազրկման՝ վիրավորանք հասցնելու մեղադրանքով:

#### **2. Թիվ 118/1990 օրենսդրական հրամանագրի հիման վրա գործի հարուցումը**

10. 1989թ. կոմունիստական վարչակարգի տապալումից հետո նոր կառավարությունն ընդունել է թիվ 118/1990 օրենքի ուժ ունեցող հրամանագիրը, որը որոշակի իրավունքներ էր տալիս այն անձանց, ովքեր հետապնդվել էին կոմունիստական վարչակարգի կողմից, և որոնք մասնակցություն չէին ունեցել ֆաշիստական գործունեությանը (տե՛ս ստորև կետ 30):

11. 1990թ. հուլիսի 30-ին դիմողը Բարլադի առաջին ատյանի դատարանում գործ է հարուցել Ներքին գործերի նախարարության և Պաշտպանության նախարարության, ինչպես նաև Վասլուի շրջկենտրոնի աշխատանքի վարչության դեմ՝ պահանջելով, որ 1948թ. դատավճռով սահմանված իր ազատազրկման ժամկետը հաշվի առնվի իր աշխատանքային ստաժը հաշվարկելիս: Նա նաև պահանջել է, որպեզի իրեն վճարվի համապատասխան թոշակ:

12. Դատարանը վճիռ է կայացրել 1993թ. հունվարի 11-ին: Հիմնվելով, ի թիվս այլ հանգամանքների, դիմողի կողմից դատարան կանչված վկաների (P.P. և G.D.) հայտարարությունների, ինչպես նաև 1948թ. դատավճռի և Իասիի համալսարանից ստացված փաստաթղթերի վրա, դատարանը նշել է, որ 1946-1949թթ. դիմողը հետապնդվել է քաղաքական նկատառումներով: Հետևաբար, դատարանը բավարարել է նրա դիմումը և թիվ 118-1990 օրենքի ուժ ունեցող հրամանագրի հիման վրա նշանակել է փոխհատուցում:

13. Այդ դատական գործի վարույթի ընթացքում Ներքին գործերի նախարարությունը դատարան է ներկայացրել 1990թ. դեկտեմբերի 9-ի թվագրումով մի անակ, որը ստացել էր Ռումինական հետախուզական ծառայությունից (*Serviciul Roman de Informa ii – “ՌՅԾ”*): Նամակում գրված էր.

« Ի պատասխան 1990թ. դեկտեմբերի 11-ի Ձեր նամակին՝ ներկայացնում ենք մեր ստուգումների արդյունքներն Աուրել Ռոտարուի վերաբերյալ, որը բնակվում է Բարլադում.

(ա) վերոհիշյալ անձն Իասիի համալսարանի ճշգրիտ գիտությունների ֆակուլտետում սովորելու տարիներին եղել է Քրիստոնյա ուսանողների միության անդամ, որը «լեգեոներ»-ական [Legionar] տիպի շարժում է:<sup>3</sup>

բ) 1946թ. նա դիմել է Վասուլի գրաքննչական գրասենյակին՝ իր՝ «Ուսանողի հոգին» և «Քողոքներ» վերտառությամբ երկու պամֆլետները տպագրելու համար թույլտվություն ստանալու խնդրանքով: Սակայն նրա խնդրանքը մերժվել էր այդ պամֆլետներում արտահայտված հակապետական տրամադրությունների պատճառով,

գ) նա անդամակցել է Ազգային գյուղացիական կուսակցության երիտասարդական թևին, ինչը երևում է 1948թ. նրա արած հայտարարությունից,

դ) նա չունի դատվածություն և, հակառակ իր պնդմանը, նշված ժամանակահատվածում ազատազրկված չի եղել,

ե) 1946-1948թթ. նա մի քանի անգամ կանչվել է անվտանգության ծառայությունների կողմից՝ իր հայացքների համար և հարցաքննվել իր արտահայտած կարծիքներ առնչությամբ:

### **3. Վնասների հատուցման վերաբերյալ հայցն ընդդեմ ՌՅԾ-ի**

14. Դիմողը հայց է հարուցել ՌՅԾ-ի դեմ՝ հայտարարելով, որ երբևէ չի եղել Ռուսինական լեգեոներական շարժման անդամ, որ սովորել է ոչ թե Իասիի համալսարանի ճշգրիտ գիտությունների ֆակուլտետում, այլ իրավաբանական ֆակուլտետում, և որ ՌՅԾ-ի 1990թ. դեկտեմբերի 19-ի նամակում բովանդակվող մի շարք այլ փաստեր կեղծ են և զրպարտիչ: Համաձայն քաղաքացիական իրավախախտումների համար պատասխանատվության վերաբերյալ՝ քաղաքացիական օրենսգրքի դրույթների, նա ՌՅԾ-ից հատուցում է պահանջել իրեն պատճառված բարոյական վնասի համար: Նա նաև, առանց որևէ կոնկրետ իրավական նորմի վրա հիմնվելու, փորձել է հասնել մի կարգադրության ընդունման, որով ՌՅԾ-ն պետք է ոչնչացներ կամ շտկեր այն գործը, որը տեղեկություններ էր բովանդակում անցյալում իր՝ ենթադրաբար լեգեոներական լինելու վերաբերյալ:

15. 1993թ. հունվարի 6-ի վճռով Բուխարեստի առաջին ատյանի դատարանը մերժել է դիմումը՝ այն հիմնավորմամբ, որ քաղաքացիական իրավախախտումների համար պատասխանատվության վերաբերյալ օրենսդրական դրույթներն այդպիսի հնարավորություն չեն տալիս:

16. Դիմողը բողոքարկել է վճիռը:

17. 1994թ. հունվարի 18-ին Բուխարեստի շրջանային դատարանը գտել է, որ անցյալում դիմողի լեգեոներական լինելու վերաբերյալ տեղեկությունը կեղծ է: Սակայն դատարանը մերժել է բողոքն այն հիմնավորմամբ, որ տվյալ դեպքում ՌՅԾ-ն չի կարող մեղավոր համարվել, քանի որ այն պարզապես վիճարկվող տեղեկության ավանդապահն էր, և մեղքի բացակայության պարագայում չեն կարող կիրառվել քաղաքացիական պատասխանատվության վերաբերյալ դրույթները:

<sup>3</sup> Այն է՝ պատկանում էր Միքայել Հրելտակացետի լեգեոնին, որը ծայրահեղ աջաթևյան, ազգայնական, ռուսինական հակասեմիթական, աշխարհագորային շարժում էր, որը կազմավորվել էր 1927թ. –ին անջատվելով մեկ այլ նմանատիպ մտայնություններով շարժումից՝ Քրիստոնեական-ազգային պաշտպանության լիգայից: Լեգեոներական շարժումից առաջացան մի շարք քաղաքական կուսակցություններ, որոնք երեսնականներին և քառասնականներին իրենց ազդեցությունը ունեցան Ռուսինիայի քաղաքականության վրա:

Դատարանը նշել է, որ այս տեղեկությունները հավաքվել էին պետության անվտանգության ծառայությունների կողմից, և 1949թ. այդ ծառայությունների լուծարումից հետո այդ տեղեկատվությունը փոխանցվել է Securitate (Պետական անվտանգության բաժնին), որն էլ, իր հերթին, 1990թ. տեղեկատվությունը փոխանցել է ՌՅԾ-ին:

18. 1994թ. դեկտեմբերի 15-ին Բուխարեստի վճռաբեկ դատարանը մերժել է 1994թ. հունվարի 18-ի վճռի դեմ դիմողի բողոքը՝ հետևյալ ձևակերպումներով.  
«...Դատարանը գտնում է, որ դիմողի վճռաբեկ բողոքն անհիմն է: Որպես նախկին պետական անվտանգության ծառայությունների արխիվների ավանդապահ՝ ՌՅԾ-ն թիվ 705567/1990 նամակով Ներքին գործերի նախարարությանն է փոխանցել տեղեկություններ դիմողի ուսանողական տարիների գործունեության վերաբերյալ՝ ինչպես այն շարադրվել էր պետական անվտանգության ծառայությունների կողմից: Ուստի, ակնհայտ է, որ դատարանը իրավասու չէ վերացնելու կամ ճշգրտելու ՌՅԾ-ի նամակում նշված տեղեկությունները, քանի որ ՌՅԾ-ն պարզապես նախկին պետական անվտանգության ծառայությունների արխիվների ավանդապահն է: Մերժելով նրա դիմումը՝ դատական մարմինները չեն խախտել ոչ Սահմանադրության 1-ին հոդվածը, ոչ էլ Քաղաքացիական օրենսգրքի 3-րդ հոդվածը, այլ դատական գործը վարել են հիմնվելով Քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքով ամրագրված դատավարական նորմերի վրա:

#### ***4. Վնասի հատուցման վերաբերյալ հայցն ընդդեմ դատավորների***

19. 1995թ. հունիսի 13-ին դիմողը վնասների հատուցման վերաբերյալ հայց է հարուցել բոլոր այն դատավորների դեմ, որոնք մերժել էին կեղծ տեղեկությունները ոչնչացնելու կամ ճշգրտելու վերաբերյալ իր դիմումը: Նա իր հայցը հիմնավորել է քաղաքացիական օրենսգրքի 3-րդ հոդվածով, որը վերաբերում է արդարադատության իրականացումը մերժելուն, ինչպես նաև Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածով: Ըստ դիմողի՝ և՛ շրջանային դատարանը, և՛ Վասլուի վճռաբեկ դատարանը մերժել են նրա հայցի գրանցումը:

Այս կապակցությամբ նա 1998թ. օգոստոսի 5-ին նոր գանգատ է ներկայացրել Հանձնաժողովին, որը գրանցվել է որպես թիվ 46597/98 գործ և ներկայումս Դատարանի վարույթում է:

#### ***5. Վերանայման վերաբերյալ դիմումը***

20. 1997թ. հունիսին Արդարադատության նախարարը տեղեկացրել է ՌՅԾ-ի տնօրենին, որ Մարդու իրավունքների եվրոպական հանձնաժողովը դիմողի

զանգատն ընդունելի է հայտարարել: Ուստի նախարարը խնդրել է ՌՀԾ-ի տնօրենին մեկ անգամ ևս ստուգել, թե արդյո՞ք դիմողը եղել է լեզեոներական շարժման անդամ, և եթե ապացուցվի, որ այդ տեղեկությունները կեղծ են, ապա այդ մասին տեղեկացնել դիմողին, որպեսզի նա կարողանա այդ փաստն օգտագործել վերանայման վերաբերյալ դիմում ներկայացնելիս:

21. 1997թ. հուլիսի 6-ին ՌՀԾ-ի տնօրենը տեղեկացրել է արդարադատության նախարարին, որ 1990թ. դեկտեմբերի 19-ի նամակում տեղ գտած տեղեկություններն այն մասին, որ դիմողը եղել է լեզեոներական շարժման անդամ, գտնվել են իրենց արխիվներում: Արխիվներում մասնավորապես հայտնաբերվել է Իասիի անվտանգության գրասենյակի կազմած մի աղյուսակ, որտեղ 165 համարի տակ հայտնաբերվել է ոմն Աուրել Ռոտարու՝ «Ճշգրիտ գիտությունների ֆակուլտետի ուսանող, Քրիստոնյա ուսանողների միության շարքային անդամ, լեզեոներ»: ՌՀԾ-ի տնօրենը նշել է, որ աղյուսակը թվագրված էր 1937թ. փետրվարի 15-ին և կարծիք է հայտնել, որ՝ «քանի որ այդ ժամանակ պրն Ռոտարուն ընդամենը 16 տարեկան էր, նա չէր կարող լինել ճշգրիտ գիտությունների ֆակուլտետի ուսանող: [Այսպիսով], մենք գտնում ենք, որ տեղի է ունեցել ցավալի սխալ, որը մեզ ստիպել է ենթադրել, որ Բարլադի բնակիչ պրն Աուրել Ռոտարուն և այն անձը, որն աղյուսակում նշված է որպես լեզեոներական տիպի կազմակերպության անդամ, նույն անձնավորությունն է»:

22. Այդ նամակի պատճենն ուղարկվել է դիմողին, որը 1997թ. հուլիսի 25-ին դիմել է Բուխարեստի վերաքննիչ դատարան՝ վերանայելու 1994թ. դեկտեմբերի 15-ի իր որոշումը: Իր դիմումով նա պահանջում էր չեղյալ հայտարարել իրեն զրպարտող փաստաթղթերը, բարոյական վնասի դիմաց վճարել մեկ լեյ, ինչպես նաև փոխհատուցել դատական գործի սկսվելուց ի վեր բոլոր ծախսերն ու վճարումները՝ հաշվի առնելով լեյի արժեզրկումը:

23. ՌՀԾ-ն հայտարարել է, որ վերանայման վերաբերյալ դիմումը պետք է մերժվի, քանի որ ՌՀԾ-ի տնօրենի 1997թ. հուլիսի 6-ի նամակի արդյունքում դիմումը կորցրել է իր նպատակը:

24. 1997թ. նոյեմբերի 25-ի վերջնական որոշմամբ Բուխարեստի վերաքննիչ դատարանը չեղյալ է հայտարարել 1994թ. դեկտեմբերի 15-ի որոշումը և բավարարել է դիմողի հայցը՝ հետևյալ ձևակերպումներով.

«Ռումինիայի հետախուզական ծառայության 1997թ. հուլիսի 5-ի թիվ 4173 նամակից երևում է, որ արխիվներում ( գրադարակ թիվ 53172, հատոր 796, էջ 243) կա մի աղյուսակ, որը պարունակում է լեզեոներական կազմակերպության այն բոլոր անդամների անունները, որոնք բնակվում էին Իասիում, և որում 165 համարի տակ գրանցված է հետևյալը. «Ռոտարու Աուրել- ճշգրիտ գիտությունների ֆակուլտետի ուսանող, Քրիստոնյա ուսանողների միության շարքային անդամ, լեզեոներ»:

Քանի որ այն ժամանակ, երբ կազմվել էր աղյուսակը, այսինքն՝ 1937թ. փետրվարի 15-ին, դիմողը հազիվ 16 տարեկան էր, և քանի որ նա չի հաճախել դասախոսությունների Իասիի համալսարանի ճշգրիտ գիտությունների ֆակուլտետում, ինչպես նաև հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ լեզեոներական կազմակերպության անդամների ցուցակներն ընդգրկող փաստաթղթերի հետագա ստուգումներից պարզվել է, որ «Աուրել Ռոտարուն» ոչ մի կապ չունի Բարլադում բնակվող անձնավորության հետ, որի անձնական տվյալները համընկնում են դիմողի տվյալներին, Ռումինիայի հետախուզական ծառայությունը գտնում է, որ ցավալի սխալ է թույլ տրվել, և որ աղյուսակում նշված անձը դիմողը չէ:

Հաշվի առնելով այս նամակը, Դատարանը գտնում է, որ դա բավարարում է Քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 322-5 հոդվածի պահանջները, քանզի այն ամբողջովին փոխում է նախկինում հաստատված փաստերի էությունը: Փաստաթուղթը պարունակում է մանրամասներ, որոնք հնարավոր չի եղել

ներկայացնել դատավարության ավելի վաղ փուլերում՝ դիմողի կամքից անկախ պատճառներով:

Այսպիսով, և Securitate-ի կազմավորման ժամանակը, և այն, թե ինչպես էին կազմակերպվել նախկին անվտանգության ծառայությունները՝ գործի հետ առնչություն չունեցող պարագաներ են: Նմանապես, չնայած իր ճշմարտացիությանը, այն փաստը, որ Ռումինիայի հետախուզական ծառայությունը պարզապես նախկին անվտանգության ծառայությունների արխիվների ավանդապահն էր, նույնպես գործի համար նշանակություն չունի: Կարևոր է այն փաստը, որ ՌՅԾ-ի 1990թ. դեկտեմբերի 19-ի թիվ 705567 նամակը (Ռազմական միավոր թիվ 05007) պարունակում է մանրամասներ, որոնք կապ չունեն դիմողի հետ, ուստի դրանք դիմողի առնչությամբ կեղծ տեղեկություններ են և պահպանվելու դեպքում լրջորեն կվնասեն նրա պատիվն ու արժանապատվությունը:

Վերոհիշյալ հանգամանքներից ելնելով և վերոնշյալ օրենսդրական դրույթների հիման վրա վերաքննության վերաբերյալ դիմումը հիմնավորված է և պետք է բավարարվի: Հետևաբար տվյալ գործի վերաբերյալ կայացված բոլոր նախորդ որոշումները պետք է չեղյալ համարվեն և դիմողի հարուցած հայցը պետք է բավարարվի»:

**25. Դատարանը որևէ կարգադրություն չի կայացրել վնասների կամ ծախսերի հատուցման վերաբերյալ:**

## **II. ԳՈՐԾԻՆ ԱՌՆՉՎՈՂ ՆԵՐՊԵՏԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅՈՒՆ**

### **Ա. Սահմանադրություն**

**26. Սահմանադրության՝ գործին առնչվող դրույթները նախատեսում են.**

Հոդված 20. «(1) Քաղաքացիների իրավունքներին և ազատություններին վերաբերող սահմանադրական դրույթները պետք է մեկնաբանվեն և կիրառվեն Մարդու իրավունքների համընդհանուր հռչակագրին և այն դաշնագրերին ու այլ պայմանագրերին համապատասխան, որոնց Ռումինիան մասնակից է:

(2) Ռումինիայի մասնակցությամբ՝ մարդու հիմնարար իրավունքներին վերաբերող դաշնագրերի ու պայմանագրերի և ներպետական օրենսդրության միջև հակասության դեպքում գերակայում են միջազգային փաստաթղթերը»:

Հոդված 21. «(1) Յուրաքանչյուր ոք կարող է դիմել դատարան՝ իր իրավունքների, ազատությունների և օրինական շահերի պաշտպանության համար:

(2) Այս իրավունքի իրականացումը չպետք է սահմանափակվի որևէ օրենսդրական ակտով»:

### **Բ. Քաղաքացիական օրենսգիրք**

**27. Քաղաքացիական օրենսգրքի՝ գործին առնչվող դրույթները նախատեսում են.**

Հոդված 3. «Դատավորը, որը հրաժարվում է գործը քննության առնել այն հիմքով, որի առումով օրենքը բաց է, անորոշ է կամ ոչ լիակատար, կարող է դատական կարգով հետապնդվել արդարադատության իրականացումը մերժելու մեղադրանքով»:

Հոդված 998. «Յուրաքանչյուր ոք պարտավոր է վերականգնել իր գործողություններով այլոց պատճառված վնասը»:

Հոդված 999. «Յուրաքանչյուր ոք պատասխանատու է ոչ միայն իր գործողություններով, այլ նաև անգործությամբ և անփութությամբ պատճառված վնասի համար»:

#### **Գ. Քաղաքացիական դատավարության օրենսգիրք**

28. Քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի՝ գործին առնչվող դրույթները նախատեսում են.

Հոդված 322-5. «Վերջնական որոշման վերանայման վերաբերյալ դիմում կարելի է ներկայացնել... այն դեպքում, եթե որոշման կայացումից հետո հայտնաբերվում է գրավոր ապացույց, որը թաքցրել էր հակառակ կողմը, կամ որը հնարավոր չի եղել ներկայացնել կողմերի կամքից անկախ պատճառներով...»:

#### **Դ. Ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց մասին 1954թ. N 31 հրամանագիրը**

29. Ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց մասին 1954թ. N 31 հրամանագրի՝ գործին վերաբերող դրույթները նախատեսում են.

Հոդված 54. « (1) Յուրաքանչյուր ոք, ում ... պատվի, հեղինակության ... կամ որևէ այլ ոչ տնտեսական իրավունք խախտվել է, կարող է դիմել դատարան՝ պահանջելով արգելել վերը նշված իրավունքները ոտնահարող գործողությունները:

(2) Նմանապես, յուրաքանչյուր ոք, ում այս իրավունքները խախտվել են, կարող է պահանջել դատարանից անօրինական գործողության համար պատասխանատու անձին կարգադրել կատարելու ցանկացած գործողություն, որը դատարանն անհրաժեշտ է համարում նրա իրավունքները վերականգնելու համար»:

Հոդված 55. «Այն դեպքում, երբ անօրինական գործողությունների համար պատասխանատու անձը դատարանի սահմանած ժամկետում չի կատարում դատարանի կողմից կարգադրված պարտավորությունը՝ վերականգնելու համար խախտված իրավունքը, դատարանը կարող է սահմանել տուգանք, որը պետք է շարունակաբար վճարվի պետությանը ... »

#### **Ե. 1945թ. մարտի 6-ին իշխանության եկած բռնապետական վարչակարգի կողմից քաղաքական նկատառումներով հետապնդված անձանց որոշակի իրավունքներ տալու մասին 1990թ. մարտի 30-ի թիվ 118 օրենքի ուժ ունեցող հրամանագիրը**

30. Քննարկվող ժամանակահատվածում թիվ 118/ 1990 հրամանագրի՝ գործին առնչվող դրույթները նախատեսում են.

Հոդված 1. «Հետևյալ ժամանակահատվածները հաշվի են առնվում ավագությունը որոշելիս և որպես այդպիսին հաշվվում են կենսաթոշակի հաշվարկման և ավագությունից բխող ցանկացած այլ իրավունքի նպատակի համար: Դրանք

1945թ. մարտի 6-ից հետո ընկած այն ժամանակահատվածներն են, երբ անձր քաղաքական նկատառումներով.

(ա) քաղաքական հանցանքների համար ազատագրկվել է դատական վերջնական որոշմամբ կամ դատավարության ընթացքում գտնվել է կալանքի տակ... »

Հոդված 5. «Յուրաքանչյուր վարչական շրջանում ստեղծվում է նախագահից և առավելագույնս վեց անդամներից բաղկացած հանձնաժողով, որը պետք է ստուգի, թե արդյոք բավարարվել են 1-ին հոդվածի պահանջները...

Նախագահը պետք է ունենա իրավաբանի որակավորում: Հանձնաժողովի կազմում ընդգրկվում են երկու ներկայացուցիչ աշխատանքի և սոցիալական ապահովության վարչություններից, և առավելագույնը չորս ներկայացուցիչ՝ նախկին քաղաքական բանտարկյալների և բռնապետության զոհերի միությունից:»

Հոդված 6. «Շահագրգիռ անձինք կարող են հաստատել, որ իրենք բավարարում են 1-ին հոդվածով սահմանված պայմանները՝ համապատասխան մարմինների կողմից ընդունված պաշտոնական փաստաթղթերի կամ ... ապացուցողական նշանակության որևէ այլ նյութի միջոցով...»

Հոդված 11. «Այս հրամանագրի դրույթները չեն կիրառվում այն անձանց նկատմամբ, ովքեր դատապարտվել են մարդկության դեմ ուղղված հանցանքների համար, կամ այն անձանց նկատմամբ, որոնց առնչությամբ, 5-րդ և 6-րդ հոդվածներում սահմանված ընթացակարգի համաձայն, հաստատվել է, որ նրանք զբաղվել են ֆաշիստական գործունեությամբ՝ ֆաշիստական տիպի կազմակերպությունների շրջանակներում»:

## **2. Ռումինական հետախուզական ծառայության կազմավորման և գործունեության վերաբերյալ 1992 թ. փետրվարի 24-ի թիվ 14 օրենքը**

31. Ռումինական հետախուզական ծառայության կազմավորման և գործունեության վերաբերյալ 1992 թ. փետրվարի 24-ի թիվ 14 օրենքի (Տպագրվել է 1992 թ. մարտի 3-ի պաշտոնաթերթում – Official Gazette)՝ գործին վերաբերող դրույթները նախատեսում են.

Բաժին 2. «Ռումինական հետախուզական ծառայությունը կազմակերպում և իրականացնում է բոլոր այն գործողությունները, որոնք անհրաժեշտ են այն տեղեկությունները հավաքելու, ստուգելու և օգտագործելու համար, որոնք անհրաժեշտ են ցանկացած գործողություն բացահայտելու, կանխելու և խափանելու համար, որն օրենքի տեսանկյունից սպառնում է Ռումինիայի ազգային անվտանգությանը»:

Բաժին 8. «Ռումինական հետախուզական ծառայությունն իրավասու է իր տրամադրության տակ ունենալու և օգտագործելու բոլոր համապատասխան ռեսուրսները՝ ապահովելու, ստուգելու, դասակարգելու և պահպանելու համար ազգային անվտանգության տեսանկյունից կարևորություն ներկայացնող տեղեկությունները, ինչպես սահմանված է օրենքով»:

Բաժին 45. «Ռումինական հետախուզական ծառայության բոլոր հատուկ փաստաթղթերը պետք է լինեն գաղտնի, պահվեն իր իսկ արխիվներում և տրամադրվեն միայն ՏՆօրենի համաձայնությամբ, ինչպես նախատեսված է օրենքով:

Ռումինական հետախուզական ծառայությանը պատկանող փաստաթղթերը, տվյալները և տեղեկությունները չպետք է հրապարակայնացվեն արխիվ մտնելուց հետո քառասուն տարվա ընթացքում:

Ռումինական հետախուզական ծառայությունը, դրանք պահելու և օգտագործելու նպատակով, իր տրամադրության տակ է վերցնում Ռումինիայի տարածքում գործած բոլոր նախկին հետախուզական ծառայություններին պատկանող՝ ազգային անվտանգությանը վերաբերող արխիվները:

Նախկին *Securitate*-ի ազգային անվտանգությանը վերաբերող արխիվները չպետք է հրապարակայնացվեն սույն Օրենքի ընդունումից հետո քառասուն տարվա ընթացքում»:

**Է. Քաղաքացիների համար՝ Securitate-ում իրենց վերաբերյալ պահվող անձնական գործերի մատչելիության մասին 1999թ. հոկտեմբերի 20-ի թիվ 187 օրենքը, որն ընդունվել է այդ կազմակերպության՝ քաղաքական ոստիկանական բնույթը բացահայտելու նպատակով**

32. 1999 թ. դեկտեմբերի 9-ին ուժի մեջ մտած՝ 1999թ. հոկտեմբերի 20-ի թիվ 187 օրենքի՝ գործին առնչվող դրույթները նախատեսում են.

Բաժին 1. «Ռումինիայի բոլոր քաղաքացիները և բոլոր այն օտարերկրացիները, որոնք 1945 թվականից հետո ստացել են Ռումինիայի քաղաքացիություն, իրավունք ունեն ծանոթանալու *Securitate*-ի կողմից պահվող՝ իրենց վերաբերյալ անձնական գործերին:

Այս իրավունքն իրականացվում է պահանջի հիման վրա և հնարավորություն է տալիս տվյալ անձին ստուգել գործը և պատճենահանել դրանում առկա կամ դրա բովանդակությանն առնչվող ցանկացած փաստաթուղթ:

(2) Բացի դրանից, յուրաքանչյուր ոք, որի անձնական գործից պարզվում է, որ նա եղել է *Securitate*-ի հսկողության տակ, պահանջի դեպքում իրավունք ունի իմանալու *Securitate*-ի այն գործակալների և համագործակիցների անունները, որոնք մասնակցել են իր անձնական գործը կազմելուն:

(3) Եթե օրենքով այլ բան սահմանված չէ, (1)և (2) ենթաբաժիններում նշված իրավունքները կարող են տրվել ողջ մնացած ամուսնուն/կնոջը և հանգուցյալի՝ մինչև երկրորդ կարգի ազգականներին:

Բաժին 2. «(1) Հասարակական հետաքրքրություն ներկայացնող տեղեկատվության մատչելիության իրավունքի ապահովման նպատակով Ռումինիայի բոլոր քաղաքացիները... լրատվամիջոցները, քաղաքական կուսակցությունները, ... իրավունք ունեն տեղեկացվելու, եթե հետևյալ պաշտոնները զբաղեցնող կամ դրանց հավակնող անձը եղել է *Securitate*-ի գործակալ կամ համագործակից.

(ա) Ռումինիայի նախագահը,

(բ) Սենատի կամ Պառլամենտի անդամը

... »:

Բաժին 7. Սույն օրենքի դրույթների կատարման համար ստեղծվում է *Securitate*-ի արխիվներն ուսումնասիրող Ազգային խորհուրդ (այսուհետև՝ Խորհուրդ), որի գլխավոր գրասենյակը կլինի Բուխարեստում:

Խորհուրդն ինքնուրույն իրավաբանական անձ է և ենթակա է Պառլամենտի վերահսկողությանը...»:

Բաժին 8. «Խորհուրդը կազմված է տասնմեկ անդամներից բաղկացած կոլեգիայից: Խորհրդի կոլեգիայի անդամները նշանակվում են Պառլամենտի կողմից՝ պատգամավորական խմբերի առաջարկության հիման վրա՝ ըստ երկու պալատների քաղաքական կազմի... վեց տարի ժամկետով՝ վերընտրվելու իրավունքով»:

Բաժին 13. « (1) Այս օրենքից օգտվողները բաժին 1(1)-ի համաձայն, Խորհրդից կարող են պահանջել.

(ա) թույլ տալ իրենց ծանոթանալ *Securitate*-ի կողմից մինչև 1989թ. դեկտեմբերի 22-ը կազմված գործերից,

(բ) թույլ տալ պատճենահանել գործում առկա փաստաթղթերը,

(գ) տալ տեղեկանքներ *Securitate*-ի անդամ լինելու կամ չլինելու, դրա հետ համագործակցելու կամ չհամագործակցելու վերաբերյալ,

...»:

Բաժին 14. «(1) Բաժին 13 (1)(գ)-ով նախատեսված տեղեկանքները կարող են վիճարկվել Խորհրդի կոլեգիայի առջև»:

Բաժին 15. «(1) Հասարակական հետաքրքրություն ներկայացնող տեղեկություններից օգտվելու իրավունքը կարող է իրականացվել Խորհրդին խնդրանք ներկայացնելու միջոցով...:

...

(4) Ի պատասխան 1-ին բաժնով նախատեսված խնդրանքի՝ Խորհուրդն ստուգում է իր տրամադրության տակ եղած վկայությունը և անհապաղ տեղեկանք է տալիս...»:

Բաժին 16. « (1) Յուրաքանչյուր շահառու կամ անձ, որի վերաբերյալ պահանջվել է ստուգում կատարել, կարող է Խորհրդի կոլեգիայի առջև վիճարկել 15-րդ բաժնի համաձայն տրված տեղեկանքը...:

Կոլեգիայի որոշումը կարող է վիճարկվել ... վերաքննիչ դատարանում...»:

## ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՀԱՐՑԵՐԸ

### 1. ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԱՌԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

#### Ա. Դիմողի՝ տուժողի կարգավիճակը

33. Որպես նախնական բացատրություն, Կառավարությունը հայտարարել է, ինչպես նախկինում հայտարարել է Հանձնաժողովի առջև, որ դիմողն այլևս չի կարող տուժող համարվել՝ Կոնվենցիայի 34-րդ հոդվածի իմաստով: Կառավարությունը նշել է, որ դիմողը շահել է իր գործը Բուխարեստի վերաքննիչ դատարանում, քանի որ այդ դատարանն իր 1997թ. նոյեմբերի 25-ի վճռով չեղյալ է հայտարարել Ռումինական հետախուզական ծառայության (*Servicul Roman de Informa ii- "The RIS"*) 1990թ. դեկտեմբերի 9-ի նամակում բովանդակվող մանրամասները, իսկ Կառավարության կարծիքով, դիմողի իրավունքների միակ խախտումը բխում էր հենց այդ նամակից:

Բոլոր դեպքերում, շարունակել է Կառավարությունը, դիմողի տրամադրության տակ այժմ կա 1999թ. հոկտեմբերի 20-ի թիվ 187 օրենքով սահմանված ընթացակարգը, որը տալիս է նրան Կոնվենցիայի կողմից պահանջվող բոլոր երաշխիքներն իր իրավունքները պաշտպանելու համար:

34. Դիմողը պահանջել է, որ Դատարանը շարունակի գործի քննությունը: Նա առարկել է, որ իր զանգատի համար հիմք ծառայած հանգամանքները 1997թ. նոյեմբերի 25-ի որոշման արդյունքում էական փոփոխության չեն ենթարկվել: Նախ և առաջ, Հանձնաժողովի կողմից զանգատի ընդունելիության վերաբերյալ որոշումից հետո զուտ այն փաստի ընդունումը, որ սխալ է կատարվել, չի կարող համարվել Կոնվենցիայի խախտմանը համարժեք հատուցում: Երկրորդ, նա դեռևս չի ստացել թույլտվություն օգտվելու իր անձնական գործից, որը ոչ միայն պահվում

էր ՌՅԾ-ի կողմից, այլ նաև օգտագործվում էր: Յետևաբար չի կարելի բացառել, որ նույնիսկ 1997թ. նոյեմբերի 25-ի որոշումից հետո ՌՅԾ-ն կարող էր օգտագործել իր՝ ենթադրյալ լեգեոներական լինելու վերաբերյալ կամ անձնական գործում պարունակվող այլ տեղեկություններ:

35. Դատարանը զոհի հասկացության առնչությամբ կրկնում է, որ անձը, որոշակի հանգամանքներում, կարող է իրեն իրավունքների խախտման զոհ հայտարարել գաղտնի միջոցների կամ այդ միջոցները թույլատրող օրենսդրության գոյության փաստի իսկ ուժով՝ անկախ այդ միջոցների՝ իր նկատմամբ օգտագործելուց (տե՛ս Կլասը և այլոք ընդդեմ Գերմանիայի 1978թ. սեպտեմբերի 6-ի վճիռը, Շարքեր Ա, թիվ 28, էջ 18, « 34): Ավելին, «դիմողի օգտին կայացված որոշումը կամ միջոցն սկզբունքորեն բավարար չէ նրան տուժողի կարգավիճակից զրկելու համար, եթե ներպետական իշխանությունները հստակ կամ ըստ էության չեն ճանաչել Կոնվենցիայի խախտումը և այնուհետև չեն տրամադրել հատուցում (տես Ամուրն ընդդեմ Ֆրանսիայի 1996թ. հունիսի 25-ի վճիռը, Վճիռների և որոշումների ժողովածուներ, 1996- III, էջ 846, կետ 36, և Դալբանն ընդդեմ Ռումինիայի [GC] , թիվ 2814/95, կետ 44 ՄիԵԽ 1999- VI):

36. Տվյալ գործում Դատարանը նշում է, որ դիմողը բողոքել է իր վերաբերյալ տեղեկություններ բովանդակող գաղտնի գործ պահելու դեմ, որի գոյությունը հրապարակայնորեն բացահայտվել է դատավարության ընթացքում: Դատարանը գտնում է, որ այս առումով նա կարող է համարվել Կոնվենցիայի խախտման զոհ:

Դատարանը նաև նշում է, որ Բուխարեստի վերաքննիչ դատարանը 1997թ. նոյեմբերի 25-ի իր վճռում գտել է, որ 1990թ. դեկտեմբերի 19-ի նամակում ներկայացված մանրամասներն այն փաստի մասին, որ դիմողը եղել է լեգեոներ, կեղծ էին և, հավանաբար, վերաբերում էին նույն անունը կրող մեկ այլ անձի, և դրանք չեղյալ է հայտարարել:

Ընդունելով, որ այդ վճիռը որոշ չափով հատուցում է տրամադրել նրա վերաբերյալ կեղծ տեղեկություններ բովանդակող գործի գոյության դիմաց, Դատարանը կարծում է, որ այդ հատուցումը միայն մասնակի է և, համաձայն իր նախադեպային իրավունքի՝ ամեն դեպքում, դա բավարար չէ նրան տուժողի կարգավիճակից զրկելու համար: Բացի գաղտնի գործի առկայությամբ պայմանավորված նրա՝ զոհի կարգավիճակի վերաբերյալ վերոնշյալ նկատառումներից, Դատարանը հաշվի է առնում մասնավորապես հետևյալ հանգամանքները:

Այն տեղեկությունը, որ դիմողը ենթադրաբար եղել է լեգեոներ, դեռ գրանցված է ՌՅԾ-ի գործերում և 1997թ. նոյեմբերի 25-ի վճռի մասին որևէ հիշատակում չկա տվյալ գործի մեջ: Բացի դրանից, վերաքննիչ դատարանը չի արտահայտել որևէ տեսակետ այն փաստի վերաբերյալ (և իրավասու էլ չէր արտահայտելու), որ Ռումինիայի օրենսդրությունը թույլ է տալիս ՌՅԾ-ին պահել և օգտագործել նախկին հետախուզական ծառայությունների կողմից կազմված գործերը, որոնք տեղեկություններ են բովանդակում դիմողի մասին: Դատարանին դիմողի ներկայացրած գանգատի առանցքային հարցն այն էր, որ ներպետական օրենսդրությունը բավարար պարզությամբ չի սահմանում ՌՅԾ-ի գործունեության կարգը և քաղաքացիների համար չի նախատեսում ներպետական մարմիններում պաշտպանության արդյունավետ միջոցներ:

Վերջապես, Բուխարեստի վերաքննիչ դատարանը 1997թ. նոյեմբերի 25-ի իր վճռով չի կարգավորել դիմողի բարոյական վնասի և ծախքերի ու ծախսերի հատուցման պահանջը:

37. Ինչ վերաբերում է 1990թ. հոկտեմբերի 20-ի թիվ 187 օրենքին, որի վրա հիմնվում է Կառավարությունը, Դատարանը գտնում է, որ հաշվի առնելով գործի հանգամանքները, այն չի առնչվում գործին (տես ստորև՝ կետ 71):

38. Դատարանը գտնում է, որ դիմողը կարող է համարվել «զոհ»՝ Կոնվենցիայի 34-րդ հոդվածի իմաստով: Ուստի առարկությունը պետք է մերժվի:

## **Բ. Պաշտպանության ներպետական միջոցների սպառում**

39. Կառավարությունը նաև նշել է, որ զանգատն անընդունելի է, քանի որ չեն սպառվել պաշտպանության ներպետական միջոցները: Կառավարությունը պնդել է, որ դիմողն ունեցել է պաշտպանության միջոց, որը չի օգտագործել, այն է՝ Ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց մասին թիվ 31/1954 հրամանագրի հիման վրա հայցի հարուցումը: Համաձայն այդ օրենքի՝ դատարանը կարող է սահմանել ցանկացած միջոց՝ կանխելու համար անձի հեղինակությանը սպառնացող վտանգը:

40. Դատարանը նշում է, որ առկա է սերտ կապ այս հարցի կապակցությամբ Կառավարության պնդման և Կոնվենցիայի 13-րդ հոդվածի հիման վրա դիմողի ներկայացրած զանգատի հանգամանքների միջև: Հետևաբար, Դատարանն այս առարկությունը միացնում է զանգատի ըստ էության քննությանը (տե՛ս ստորև՝ կետ 70):

## **II. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 8-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ ՎԻՃԱՐԿՎՈՂ ԽԱԽՏՈՒՄԸ**

41. Դիմողը զանգատվում է, որ ՌՀԾ-ն իր տրամադրության տակ ունի և յուրաքանչյուր պահի կարող է օգտագործել իր անձնական կյանքի մասին տեղեկություններ, որոնց մի մասը կեղծ է և զրպարտիչ: Նա վկայակոչել է Կոնվենցիայի 8-րդ հոդվածի խախտումը, որը սահմանում է.

«1. Յուրաքանչյուր ոք ունի իր անձնական և ընտանեկան կյանքի, բնակարանի և նամակագրության նկատմամբ հարգանքի իրավունք:

2. Չի թույլատրվում պետական մարմինների միջամտությունն այդ իրավունքի իրականացմանը, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ դա նախատեսված է օրենքով և անհրաժեշտ է ժողովրդավարական հասարակությունում՝ ի շահ պետական անվտանգության, հասարակական կարգի կամ երկրի տնտեսական բարեկեցության, ինչպես նաև անկարգությունների և հանցագործությունների կանխման, առողջության կամ բարոյականության պաշտպանության կամ այլ անձանց իրավունքների ու ազատությունների պաշտպանության նպատակով»:

## **Ա. 8-րդ հոդվածի կիրառելիությունը**

42. Կառավարությունը չի ընդունել 8-րդ հոդվածի կիրառելիությունը՝ առարկելով, որ ՌՀԾ-ի 1990թ. դեկտեմբերի 19-ի նամակում պարունակվող տեղեկությունները վերաբերում են դիմողի ոչ թե անձնական, այլ հասարակական կյանքին: Որոշելով զբաղվել քաղաքական գործունեությամբ և տպագրել պամֆլետներ՝ դիմողն անուղղակիորեն հրաժարվել է անձնական կյանքին հատուկ «ծալոյալությունից»: Ինչ վերաբերում է ոստիկանության կողմից նրա հարցաքննությանը և դատվածության վերաբերյալ տեղեկատվությանը, ապա դրանք հրապարակային տեղեկություններ են:

43. Դատարանը կրկնում է, որ գաղտնի գործում անհատի անձնական կյանքի վերաբերյալ տեղեկությունների գրանցման և դրանց հրապարակման վրա տարածվում է 8-րդ հոդվածի 1-ին կետը (տե՛ս Լինդերն ընդդեմ Շվեդիայի 1987թ. մարտի 26-ի վճիռը, Շարքեր Ա, թիվ 116, էջ 22, կետ 48 ):

Անձնական կյանքի նկատմամբ հարգանքի իրավունքում որոշ չափով պետք է ներառել նաև այլ անձանց հետ շփվելու և հարաբերվելու իրավունքը: Ավելին, չկա որևէ սկզբունքային պատճառ՝ «անձնական կյանք» հասկացությունից մասնագիտական և գործարարական բնույթի գործունեության բացառումն

արդարացնելու համար (տե՛ս Նիեմեթսն ընդդեմ Գերմանիայի 1992թ. դեկտեմբերի 16-ի վճիռը, Ժողովածուներ, 1997-III, էջ 1015-16, կետեր 42-46):

Դատարանն արդեն ընդգծել է այս լայն մեկնաբանության համապատասխանությունը Անձնական տվյալների ավտոմատ մշակման կապակցությամբ անձանց պաշտպանության մասին Եվրոպայի խորհրդի 1981թ. հունվարի 28-ի Կոնվենցիայի հետ, որն ուժի մեջ է մտել 1985թ. հոկտեմբերի 1-ին և որի նպատակն է՝ «...յուրաքանչյուր անհատի համար ապահովել ... իր իրավունքների և հիմնարար ազատությունների նկատմամբ հարգանքը, և մասնավորապես հարգանքը նրա անձնական կյանքի իրավունքի նկատմամբ՝ կապված իր վերաբերյալ անձնական տվյալների ավտոմատ մշակման հետ» (1-ին հոդված): Նման անձնական տվյալները սահմանված են 2-րդ հոդվածում՝ որպես «ցանկացած տեղեկություն այն անձի վերաբերյալ, որի ինքնությունը հաստատված է կամ կարող է հաստատվել» (տե՛ս Ամմանն ընդդեմ Շվեյցարիայի [GC], թիվ 27798/95, կետ 65 ՄԻԵԽ 2000-...):

Ավելին, հրապարակային տեղեկությունը կարող է ներառվել անձնական կյանքի շրջանակում, երբ այն իշխանությունների կողմից շարունակաբար հավաքվում և պահվում է գործերում: Մեծամասամբ սա վերաբերում է այն դեպքերին, երբ նման տեղեկությունը կապված է անձի հեռավոր անցյալի հետ:

44. Տվյալ գործի կապակցությամբ Դատարանը նշում է, որ ՌԳԾ-ի 1990թ. դեկտեմբերի 19-ի նամակում բովանդակվող տեղեկությունը վերաբերում է դիմողի կյանքին, մասնավորապես, ուսանողական տարիներին, քաղաքական գործունեությանը և դատվածությանը, որի մի մասը հավաքվել էր ավելի քան 50 տարի առաջ: Դատարանի կարծիքով, նման տեղեկությունը, որը շարունակաբար հավաքվում և պահվում է պետական գործակալների կողմից, ներառվում է «անձնական կյանքի» շրջանակներում՝ Կոնվենցիայի 8-րդ հոդվածի 1-ին կետի նպատակների համար: Դա հատկապես վերաբերում է այս գործին, քանի որ տեղեկությունների մի մասը կեղծ է հայտարարվել և կարող է վնասել դիմողի հեղինակությանը:

Հետևաբար, 8-րդ հոդվածը կիրառելի է:

## **Բ. Համապատասխանությունը 8-րդ հոդվածին**

### **1. Արդյո՞ք եղել է միջամտություն**

45. Կառավարության ներկայացմամբ՝ անձնական կյանքի նկատմամբ հարգանքի իրավունքին միջամտության համար անհրաժեշտ է բավարարել երեք պայման. պետք է հավաքված լինեին տեղեկություններ շահագրգիռ անձի վերաբերյալ, այդ տեղեկությունները պետք է օգտագործված լինեին, և շահագրգիռ անձը պետք է զրկված լիներ դրանք հերքելու հնարավորությունից: Տվյալ գործում, սակայն, և՛ դիմողի վերաբերյալ տեղեկություններ պահելը, և՛ դրանց օգտագործումը տեղի են ունեցել մինչև Ռումինիայի կողմից Կոնվենցիայի վավերացումը: Իսկ ինչ վերաբերում է տեղեկությունները հերքելու հնարավորության վիճարկվող բացակայությանը, Կառավարությունը նշել է, որ, ընդհակառակը, դիմողն ազատ էր հերքելու ոչ ճիշտ տեղեկությունները, բայց նա չի օգտագործել համապատասխան պաշտպանության միջոցները:

46. Դատարանը նշում է, որ ինչպես պետական մարմինների կողմից անհատի անձնական կյանքի վերաբերյալ տեղեկությունների հավաքումը և դրանց օգտագործումը, այնպես էլ դրանք հերքելու հնարավորության մերժումը հանդիսանում են միջամտություն Կոնվենցիայի 8-րդ հոդվածով ապահովված անձնական կյանքի նկատմամբ հարգանքի իրավունքին (տե՛ս հետևյալ վճիռները՝ Լինդերն ընդդեմ Շվեդիայի, վերը մեջբերված, էջ 22, կետ 48; Կոպն

**ընդդեմ Շվեյցարիայի, 1998թ. մարտի 25, ժողովածուներ 1998 – II, էջ 540, կետ 53, և Ամանն ընդդեմ Շվեյցարիայի, վերը մեջբերված, կետեր 69 և 80):**

Տվյալ գործում ՌՅԾ-ի 1990թ. դեկտեմբերի 19-ի նամակից ակնհայտորեն երևում էր, որ ՌՅԾ-ն պահել է տեղեկություններ դիմողի անձնական կյանքի վերաբերյալ:

Չնայած այդ նամակն իրոք նախորդում է Ռումինիայի համար Կոնվենցիայի՝ 1994թ. հունիսի 20-ին ուժի մեջ մտնելուն, Կառավարությունը չի նշել, որ դրանից հետո ՌՅԾ-ն դադարել է պահել դիմողի անձնական կյանքի վերաբերյալ տեղեկություններ: Դատարանը նաև նշում է, որ որոշ տեղեկություններ օգտագործվել են նշված ամսաթվից հետո, օրինակ, կապված վերանայման դիմումի հետ, ինչը հանգեցրել է 1997թ. նոյեմբերի 25-ի որոշմանը:

Ե՛վ այդ տեղեկությունը պահելը, և՛ դրա օգտագործումը, դիմողին այդ տեղեկատվությունը հերքելու հնարավորություն տալը մերժելու հետ մեկտեղ, հանդիսանում են միջամտություն նրա ընտանեկան կյանքի նկատմամբ հարգանքի իրավունքին, ինչը երաշխավորված է 8-րդ հոդվածի 1-ին կետով:

## **2. Միջամտության հիմնավորվածությունը**

47. Հիմնական հարցն այն է, թե արդյո՞ք միջամտությունը հիմնավորված է ըստ 8-րդ հոդվածի 2-րդ կետի: Այս կետը, որը սահմանում է Կոնվենցիայով երաշխավորվող իրավունքից բացառություն, պետք է նեղ մեկնաբանություն ստանա:

Չնայած այն փաստին, որ Դատարանն ընդունում է, որ ժողովրդավարական հասարակությունում կարող են օրինականորեն գոյություն ունենալ հատուկ ծառայություններ, այն կրկնում է, որ քաղաքացիների գաղտնի վերահսկողության ծառայությունները Կոնվենցիայի համաձայն ընդունելի են միայն այն դեպքում, երբ դրանք հստակորեն անհրաժեշտ են ժողովրդավարական ինստիտուտների պաշտպանության համար (տե՛ս վերը՝ Կլասը և այլոք ընդդեմ Գերմանիայի վճիռը, էջ 21, կետ 42):

48. Եթե նման միջամտությունը չի հակասում 8-րդ հոդվածին, ապա այն պետք է լինի «համաձայն օրենքի», 2-րդ կետին համապատասխան հետապնդի օրինական նպատակ և, ավելին, պետք է անհրաժեշտ լինի ժողովրդավարական հասարակությունում այդ նպատակին հասնելու համար:

49. Ըստ Կառավարության քննության առարկա միջոցներն օրենքի համաձայն էին: Տվյալ տեղեկությունը ՌՅԾ-ի կողմից հրապարակվել էր թիվ 118/1990 օրենքի ուժ ունեցող հրամանագրով սահմանված ընթացակարգի համաձայն, որը նպատակ ուներ հատուցում տրամադրել կոմունիստական վարչակարգի կողմից հետապնդվող անձանց: Այդ հրամանագրի 11-րդ հոդվածի համաձայն՝ որևէ հատուցում չէր կարող տրամադրվել այն անձանց, որոնք մասնակցել էին ֆաշիստական գործունեության:

50. Ըստ դիմողի՝ իր վերաբերյալ տեղեկություններ պահելն ու օգտագործելն օրենքի համաձայն չէր, քանի որ ներպետական օրենսդրությունը բավականաչափ հստակությամբ չի սահմանում այն հանգամանքները, որոնց դեպքում պետական մարմիններն իրավունք ունեն հավաքելու տեղեկություններ քաղաքացիների անձնական կյանքի մասին և օգտագործելու դրանք: Ավելին, ներպետական օրենսդրությունը հստակորեն չի սահմանում նաև պետական մարմինների կողմից իրենց այդ իրավունքի իրականացման կարգը և չի նախատեսում որևէ պաշտպանություն այդ իրավունքի չարաշահման դեմ:

51. Ըստ Հանձնաժողովի՝ ներպետական օրենսդրությունը բավականաչափ հստակորեն չի սահմանում այն հանգամանքները, որոնց դեպքում ՌՅԾ-ն կարող է

հավաքել, հրապարակել և օգտագործել դիմողի անձնական կյանքին վերաբերող տեղեկություններ:

52. Դատարանը կրկնում է իր սահմանած նախադեպային իրավունքը, համաձայն որի «օրենքի համաձայն» արտահայտությունը ոչ միայն պահանջում է, որ վիճարկվող միջոցը պետք է հիմք ունենա ներպետական օրենսդրության մեջ, այլ նաև վերաբերում է խնդրո առարկա օրենքի որակին՝ պահանջելով, որ այն մատչելի լինի շահագրգիռ անձի համար և իր հետևանքներով լինի կանխատեսելի (տե՛ս վերը՝ որպես ամենավերջին աղբյուր, Ամանն ընդդեմ Շվեյցարիայի վճիռը, կետ 50):

53. Տվյալ գործում Դատարանը նշում է, որ 118/1990 օրենքի ուժ ունեցող հրամանագրի 6-րդ հոդվածը, որը Կառավարությունը նշել է որպես վիճարկվող միջոցի հիմք, յուրաքանչյուր անհատի թույլ է տալիս ապացուցել, որ ինքը բավարարում է այն պահանջները, որոնք անհրաժեշտ են որոշակի իրավունքներ ստանալու համար՝ ներկայացնելով համապատասխան մարմինների կողմից տրված պաշտոնական փաստաթղթեր, կամ ապացուցողական արժեք ունեցող որևէ այլ նյութ: Սակայն այս դրույթը չի սահմանում նման ապացույց ձեռք բերելու կարգը և ՌՀԾ-ին չի վերապահում որևէ իրավունք՝ հավաքելու, պահելու կամ հրապարակելու անհատի անձնական կյանքի վերաբերյալ տեղեկություններ:

Ուստի Դատարանը պետք է որոշի, թե արդյոք ՌՀԾ-ի կազմավորման և գործունեության մասին թիվ 14/1992 օրենքը, որի վրա նույնպես հիմնվում էր Կառավարությունը, կարող է իրավական հիմք ապահովել այս միջոցների համար: Այս կապակցությամբ Դատարանը նշում է, որ խնդրո առարկա օրենքը լիազորում է ՌՀԾ-ին հավաքել, պահել և օգտագործել ազգային անվտանգությանը վերաբերող տեղեկություններ: Դատարանը կասկածում է, որ դիմողի վերաբերյալ հավաքված տեղեկություններն առնչվում են ազգային անվտանգությանը: Այնուամենայնիվ, Դատարանը կրկնում է, որ դա առաջին հերթին ներպետական իշխանությունների և հատկապես դատարանների գործն է մեկնաբանել և կիրառել ներպետական օրենքը (տե՛ս վերը Կոպն ընդդեմ Շվեյցարիայի վճիռը, էջ 541, կետ 59), և նշում է, որ 1997թ. նոյեմբերի 25-ի իր վճռում Բուխարեստի վերաքննիչ դատարանը հաստատել է, որ ՌՀԾ-ի համար՝ որպես նախկին անվտանգության ծառայությունների արխիվների ավանդապահ, այդ տեղեկատվությունը պահելն օրինական էր:

Այսպիսով, Դատարանը կարող է եզրակացնել, որ դիմողի անձնական կյանքի մասին տեղեկություններ պահելն ունի հիմքեր ռումինական օրենսդրության մեջ:

54. Ինչ վերաբերում է օրենքի մատչելիությանը, Դատարանը համարում է, որ այդ պահանջը բավարարված է՝ նկատելով, որ թիվ 14/1992 օրենքը տպագրվել է Ռումինիայի պաշտոնական լրագրում՝ 1992թ. մարտի 3-ին:

55. Ինչ վերաբերում է կանխատեսելիության պահանջին, ապա Դատարանը կրկնում է, որ նորմը «կանխատեսելի» է, եթե այն ձևակերպված է բավարար հստակությամբ, որը հնարավորություն է տալիս յուրաքանչյուր անհատի, անհրաժեշտության դեպքում, համապատասխան խորհրդի միջոցով կարգավորել իր վարքագիծը: Դատարանը շեշտել է այս գաղափարի կարևորությունը գաղտնի վերահսկողության կապակցությամբ հետևյալ ձևակերպմամբ (տե՛ս Մալոնն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության 1984թ. օգոստոսի 2-ի վճիռը, էջ 32, կետ 67, կրկնված Ամանն ընդդեմ Շվեյցարիայի, վերը՝ կետ 56):

«Դատարանը ցանկանում է կրկնել, որ «օրենքի համաձայն» արտահայտությունը ոչ թե զուտ վերաբերում է ներպետական օրենքի առկայության, այլ նաև վերաբերում է «օրենքի» որակին՝ պահանջելով, որպեսզի այն համապատասխանի իրավական պետության սկզբունքին, ինչն ակնհայտորեն

ամրագրված է Կոնվենցիայի նախաբանում... Ուստի, այդ արտահայտությունը ենթադրում է, և սա հետևում է 8-րդ հոդվածի առարկայից և նպատակից, որ ներպետական օրենսդրությունը պետք է նախատեսի իրավական պաշտպանության միջոցներ՝ ընդդեմ 1-ին կետով պաշտպանվող իրավունքներին պետական մարմինների կամայական միջամտության... Հատկապես, երբ գործադիր իշխանությունն իր լիազորություններն իրականացնում է գաղտնաբար, կամայականության ռիսկն ակնհայտ է:

... Քանի որ գործնականում գաղտնի հսկողության միջոցների կիրառման վերաբերյալ տեղեկատվությունը հասու չէ շահագրգիռ անձանց կամ ընդհանրապես լայն հասարակության վերահսկողությանը, գործադիր իշխանությանը օրենքով վերապահված գործողությունների օրինական ազատությունը՝ արտահայտված անվերահսկելի իշխանությամբ, կհակասի իրավական պետության սկզբունքին: Հետևաբար, օրենքը պետք է բավարար հստակությամբ մատնանշի իրավասու մարմիններին տրված գործողությունների ազատության սահմանները և դրանց իրականացման կարգը՝ հաշվի առնելով խնդրո առարկա միջոցի օրինական նպատակը, որպեսզի անձին տրամադրվի համապատասխան պաշտպանություն կամայական միջամտությունից»:

56. Այսպիսով, այս գործի հիմքում ընկած իրավական նորմերի «որակը» պետք է ուսումնասիրվի՝ մասնավորապես, պարզելու համար, թե արդյոք ներպետական օրենսդրությունը բավարար հստակությամբ է սահմանում այն հանգամանքները, որոնց պարագայում ՌԴԾ-ն կարող է հավաքել և օգտագործել դիմողի անձնական կյանքին վերաբերող տեղեկություններ:

57. Այս կապակցությամբ Դատարանը նշում է, որ թիվ 14/1992 օրենքի 8-րդ բաժինը սահմանում է, որ ազգային անվտանգությանն առնչվող տեղեկությունները կարող են հավաքվել, գրանցվել և պահվել գաղտնի գործերի մեջ:

Ներպետական օրենսդրության մեջ ոչ մի դրույթ չի նախատեսում այս լիազորությունների իրականացման որևէ սահմանափակում: Այսպես, օրինակ, ներպետական օրենսդրությունը չի սահմանում, թե ինչ տիպի տեղեկատվություն կարող է գրանցվել, անձանց ինչ խմբերի նկատմամբ կարելի է կիրառել հսկողության այնպիսի միջոցներ, ինչպիսիք են, օրինակ, տեղեկությունների հավաքումը և պահումը, թե որ հանգամանքների դեպքում կարելի է կիրառել այս միջոցները կամ թե ինչ ընթացակարգով է պետք առաջնորդվել: Նաև, օրենքը այդ տեղեկատվությունը պահելու համար չի սահմանում որևէ ժամկետային սահմանափակում:

Բաժին 45-ը լիազորում է ՌԴԾ-ին պահել և օգտագործել Ռուսիայի տարածքում գործող նախկին հետախուզական ծառայությունների արխիվները և թույլատրում է ՌԴԾ-ի փաստաթղթերի գնումը՝ Տնօրենի համաձայնությամբ:

Դատարանը նշում է, որ այս բաժինը չի պարունակում որևէ հստակ, մանրամասնված դրույթ այդ գործերից օգտվելու իրավունք ունեցող անձանց մասին, ինչպես նաև գործերի բնույթի, ընթացակարգի և ստացված տեղեկությունների օգտագործման մասին:

58. Այն նաև նշում է, որ չնայած օրենքի 2-րդ բաժինը լիազորում է համապատասխան մարմիններին թույլատրել միջամտություններ, որոնք անհրաժեշտ են կանխելու համար ազգային անվտանգությանն սպառնացող վտանգները, այս միջամտությունները թույլատրող հիմքը սահմանված չէ բավարար հստակությամբ:

59. Դատարանը պետք է նաև համոզված լինի, որ գոյություն ունեն համապատասխան և արդյունավետ պաշտպանության միջոցներ ընդդեմ կամայականության, քանի որ ազգային անվտանգության պաշտպանության

ուղղված գաղտնի հսկողության համակարգը ենթադրում է ժողովրդավարությունը խաթարելու և նույնիսկ վերացնելու վտանգ՝ այն պաշտպանելու հիմքով (տե՛ս՝ վերը Կլասը և այլոք ընդդեմ Գերմանիայի վճիռը, կետեր 49-50):

Որպեսզի գաղտնի հսկողության համակարգերը համապատասխանեն 8-րդ հոդվածին, դրանք պետք է ունենան օրենքով սահմանված երաշխիքներ, որոնք կիրառվում են համապատասխան ծառայությունների գործունեության վերահսկողության նկատմամբ: Վերահսկողության ընթացակարգերը հնարավորինս հետևողականորեն պետք է հետևեն ժողովրդավարական արժեքներին և, մասնավորապես, իրավական պետության սկզբունքին, որը պարզորոշ ամրագրված է Կոնվենցիայի նախաբանում: Իրավական պետության սկզբունքը ենթադրում է, *inter alia*, որ անհատի իրավունքներին գործադիր իշխանության միջամտությունը ենթակա է արդյունավետ վերահսկողության, որը սովորաբար պետք է իրականացվի դատական իշխանության կողմից, համեմայն դեպս գոնե որպես վերջին հնարավորություն, քանի որ դատական վերահսկողությունը տրամադրում է անկախ, անկողմնակալ և պատշաճ ընթացակարգի լավագույն երաշխիքները (տե՛ս վերը՝ Կլասը և այլոք ընդդեմ Գերմանիայի վճիռը, էջ 25-26, կետ 55):

60. Տվյալ գործի կապակցությամբ Դատարանը նշում է, որ տեղեկություններ հավաքելու և պահելու ռումինական համակարգը չի նախատեսում այդպիսի երաշխիքներ, թիվ 14/1992 օրենքը չի նախատեսում որևէ վերահսկողության ընթացակարգ՝ լինի դա միջոցի կիրառման ժամանակ կամ հետո:

61. Այսպիսով, Դատարանը գտնում է, որ ներպետական օրենսդրությունը պատշաճ պարզությամբ չի նշում պետական մարմիններին տրամադրված լիազորությունների շրջանակը և իրականացման կարգը:

62. Դատարանը եզրակացնում է, որ ՌՀԾ-ի կողմից դիմողի անձնական կյանքի վերաբերյալ տեղեկություններ պահելն ու օգտագործելը «օրենքի համաձայն» չէր՝ փաստ, որը բավարար է 8-րդ հոդվածի խախտում հանդիսանալու համար: Ավելին, տվյալ գործում այդ փաստը խոչընդոտում է Դատարանին վերանայել կիրառված միջոցների հետապնդած նպատակի օրինականությունը և որոշել, թե արդյո՞ք դրանք, ենթադրելով, որ նպատակն օրինական էր, «անհրաժեշտ էին ժողովրդավարական հասարակությունում»:

63. Հետևաբար, տեղի է ունեցել 8-րդ հոդվածի խախտում:

### III. Կոնվենցիայի 13-րդ հոդվածի վիճարկվող խախտումը

64. Դիմողը պնդել է, որ ներպետական մարմինների առջև պաշտպանության որևէ միջոցի բացակայությունը, որի միջոցով հնարավոր կլիներ քննության առնել իր դիմումը՝ իր վերաբերյալ տեղեկություններ պարունակող գործը ոչնչացնելու և սխալ տեղեկությունները շտկելու մասին, հակասում է նաև 13-րդ հոդվածին, որը նախատեսում է.

«Յուրաքանչյուր ոք, ում՝ սույն Կոնվենցիայով ամրագրված իրավունքներն ու ազատությունները խախտվում են, ունի պետական մարմինների առջև իրավական պաշտպանության արդյունավետ միջոցի իրավունք, նույնիսկ, եթե խախտումը կատարել է ի պաշտոնե գործող անձը»:

65. Կառավարությունն առարկել է, համարելով, որ դիմողն ստացել է բավարարում 1997թ. նոյեմբերի 25-ի վճռի միջոցով, որում ՌՀԾ-ի 1990թ. դեկտեմբերի 19-ի նամակում պարունակվող մանրամասները հայտարարվել են առ ոչինչ: Ինչ վերաբերում է ՌՀԾ-ի կողմից պահվող գործում տեղեկությունների ոչնչացմանը կամ շտկմանը, Կառավարությունը համարում է, որ դիմողը չի ընտրել համապատասխան պաշտպանության միջոցը: Նա կարող էր հայց հարուցել 1954թ. թիվ 31 հրամանագրի 54-րդ հոդվածի 2-րդ կետի հիման վրա, որը դատարանին

լիազորում է սահմանել ցանկացած միջոց՝ վերականգնելու խախտված իրավունքը, տվյալ գործում՝ դիմողի պատիվը և հեղինակությունը:

Կառավարությունը նաև նշել է, որ այժմ դիմողը կարող է հիմնվել 1999թ. թիվ 187 օրենքի վրա՝ Securitate-ի կողմից իր վերաբերյալ բացված գործն ստուգելու համար: Այդ օրենքի 15-րդ և 16-րդ բաժիններին համապատասխան դիմողը կարող էր դատարանում վիճարկել իր գործում առկա տեղեկությունների ճշմարտացիությունը:

66. Հանձնաժողովի կարծիքով, Կառավարությունը չի կարողացել ցույց տալ, որ Ռումինիայի օրենսդրությունը նախատեսում է այնպիսի պաշտպանության միջոց, որն արդյունավետ է ինչպես գործնականում, այնպես էլ իրավաբանորեն, և թույլ կտա դիմողին բողոքել Կոնվենցիայի 8-րդ հոդվածի խախտման դեմ:

67. Դատարանը կրկնում է, որ հետևողականորեն մեկնաբանել է 13-րդ հոդվածը. ըստ այդ մեկնաբանության՝ 13-րդ հոդվածը պահանջում է ներպետական օրենսդրությամբ նախատեսված պաշտպանության միջոց միայն այն խախտումների կապակցությամբ, որոնք կարող են համարվել «վիճելի»՝ Կոնվենցիայի տեսանկյունից (տե՛ս, օրինակ, Սակն ընդդեմ Թուրքիայի թիվ 23657/94 վճիռները, կետ 112, ՄԻԵԽ 1999- IV): 13-րդ հոդվածը երաշխավորում է ներպետական մակարդակում այնպիսի պաշտպանության միջոցի առկայություն, որը կապահովի Կոնվենցիայում ամրագրված իրավունքների և ազատությունների ըստ էության իրացումը՝ ինչ կարգով էլ դրանք ապահովված լինեն ներպետական իրավակարգում: Այսպիսով, այս հոդվածը պահանջում է ներպետական պաշտպանության միջոցի նախատեսում, որը թույլ կտա «իրավասու ներպետական մարմնին» ինչպես քննության առնել Կոնվենցիայի համապատասխան հոդվածի վերաբերյալ գանգատի առարկան, այնպես էլ տրամադրել պատշաճ հատուցում՝ չնայած Պայմանավորվող պետություններն ունեն որոշակի ազատություն սահմանելու, թե ինչ կարգով պետք է կատարեն այս հոդվածով ստանձնած իրենց պարտավորությունները: Պաշտպանության միջոցը պետք է լինի «արդյունավետ»՝ ինչպես գործնականում, այնպես էլ իրավաբանորեն (տե՛ս Վիլեն ընդդեմ Լիխտենշտեյնի [GC], թիվ 2839/95, կետ 75, ՄԻԵԽ, 1999-VII):

68. Դատարանը նկատում է, որ դիմողի գանգատը՝ ՌՅԾ-ի կողմից, իր անձնական կյանքի վերաբերյալ տեղեկություններ պահելու և օգտագործելու դեմ՝ ի խախտումն 8-րդ հոդվածի, անկասկած կարելի է համարել «վիճելի»: Այդ իսկ պատճառով նա ուներ պաշտպանության ներպետական արդյունավետ միջոցի իրավունք՝ Կոնվենցիայի 13-րդ հոդվածի իմաստով:

69. 13-րդ հոդվածում նշված «մարմինը» չի կարող բոլոր դեպքերում լինել դատական մարմին՝ կոնկրետ իմաստով: Սակայն տվյալ մարմնի լիազորությունները և ընթացակարգային երաշխիքները կարևոր են որոշելու համար, թե արդյո՞ք այդ մարմնի առջև պաշտպանության միջոցն արդյունավետ է (տե՛ս վերը նշված Կլասը և այլոք վճիռը, էջ 30, կետ 67):

Բացի դրանից, երբ խոսքը վերաբերում է գաղտնի հսկողությանը, օբյեկտիվ վերահսկողության մեխանիզմը կարող է բավարար լինել այնքան ժամանակ, քանի դեռ միջոցները շարունակում են մնալ գաղտնի: Միայն այն ժամանակ, երբ միջոցները գաղտնագերծվում են, այդ պաշտպանության միջոցները պետք է հասու լինեն անհատին (ibid, էջ 31, կետեր 70-71):

70. Տվյալ գործում Կառավարությունը հայտարարել է, որ դիմողը կարող էր հայց հարուցել թիվ 31/1954 հրամանագրի 54-րդ հոդվածի հիման վրա: Դատարանի կարծիքով, այս պնդումն անընդունելի էր:

Առաջին հերթին, Դատարանը նշում է, որ հրամանագրի 54-րդ հոդվածը նախատեսում է ընդհանուր բնույթի հայցեր դատարաններում, որոնք կոչված են պաշտպանելու ապօրինի խախտված ոչ նյութական իրավունքները: Սակայն, Բուխարեստի վերաքննիչ դատարանն իր 1997թ. նոյեմբերի 25-ի վճռում նշել է, որ

ՌԶԾ-ն իրավասու էր՝ համաձայն ներպետական օրենսդրության, պահելու դիմողի վերաբերյալ տեղեկություններ, որոնք փոխանցվել էին նախկին հատուկ ծառայությունների գործերի հետ:

Երկրորդ, Կառավարությունը չի հաստատել որևէ ներպետական որոշման գոյություն, որը կարող էր նախադեպ հանդիսանալ այս հարցում: Այսպիսով ցույց չի տրվել, որ այդ պաշտպանության միջոցը կարող էր արդյունավետ լինել: Հաշվի առնելով այս ամենը, Կառավարության նախնական առարկությունը պետք է մերժվի:

71. Ինչ վերաբերում է թիվ 187/1999 օրենքով նախատեսված մեխանիզմին, ենթադրելով, որ ստեղծված է նշված խորհուրդը, Դատարանը նշում է, որ ոչ այն դրույթները, որոնց վրա հիմնվում է պատասխանող Կառավարությունը, ոչ էլ այդ օրենքի այլ դրույթներ հնարավորություն չեն տալիս վիճարկելու պետական գործակալների կողմից անհատի անձնական կյանքի վերաբերյալ տեղեկություններ պահելը կամ դրանց ճշմարտացիությունը: 15-րդ և 16-րդ բաժինների համաձայն ստեղծված վերահսկողական մեխանիզմը վերաբերում է միայն Securitate-ի որոշ համագործակիցների և գործակալների ինքնության վերաբերյալ տեղեկությունների հրապարակմանը:

72. Դատարանը չի տեղեկացվել Ռումինիայի օրենսդրության այլ դրույթների մասին, որոնք թույլ են տալիս վիճարկել հետախուզական ծառայությունների կողմից դիմողի անձնական կյանքի վերաբերյալ տեղեկություններ պահելը կամ հերքել դրանց բովանդակությունը:

73. Դատարանը, հետևաբար, եզրակացնում է, որ դիմողը հանդիսանում է 13-րդ հոդվածի խախտման զոհ:

#### **IV. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 6-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ ՎԻՃԱՐԿՎՈՂ ԽԱԽՏՈՒՄԸ**

74. Դիմողը բողոքել է, որ դատարանների մերժումը՝ քննության առնել ծախսերի և վնասների վերաբերյալ իր դիմումները, խախտել է դատարանում գործը լսելու իր իրավունքը՝ հակասելով Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածին, որ սահմանում է.

«Յուրաքանչյուր ոք, երբ որոշվում են նրա քաղաքացիական իրավունքներն ու պարտականությունները, ... իրավունք ունի ... դատաքննության ... դատարանի կողմից...»:

75. Կառավարությունը որևէ բացատրություն չի ներկայացրել:

76. Հանձնաժողովը որոշել է գանգատը քննության առնել պետությունների կողմից 13-րդ հոդվածով ստանձնած ավելի ընդհանուր պարտավորության հիման վրա, ըստ որի՝ պետությունները պարտավոր են տրամադրել արդյունավետ պաշտպանության միջոց, որը հնարավորություն կտա բողոքել ընդդեմ Կոնվենցիայի խախտման:

77. Դատարանը նշում է, որ բացի վերը քննված գանգատից՝ կապված այն հանգամանքի հետ, որ չի եղել պաշտպանության այնպիսի միջոց, որով կարելի կլիներ դիմել իր վերաբերյալ տեղեկություններ բովանդակող գործը ոչնչացնելու կամ շտկելու պահանջով, դիմողը նաև բողոքել է, որ Բուխարեստի վերաքննիչ դատարանը, չնայած նրան, որ օրինականորեն ընդունել է վնասների և ծախսերի հատուցման պահանջը, 1997թ. նոյեմբերի 25-ի վերանայման վճռում հարցն ըստ էության չի լուծվել:

78. Կասկածից վեր է, որ ոչ նյութական վնասների և ծախսերի հատուցման վերաբերյալ դիմողի հայցը քաղաքացիական էր՝ 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի իմաստով, և Բուխարեստի վերաքննիչ դատարանն իրավասու էր քննության առնելու այն (տե՛ս Ռոբինսոն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության 1997թ. սեպտեմբերի 23-ի վճիռը, ժողովածուներ 1997-V, էջ 1809, կետ 29):

Դատարանը, հետևաբար, գտնում է, որ վերաքննիչ դատարանի թերացումը՝ քննության առնելու նշված հայցը, խախտել է դիմողի արդար դատաքննության իրավունքը՝ 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի իմաստով (տե՛ս Ռուիզ Տորիջան ընդդեմ Իսպանիայի 1994թ. դեկտեմբերի 9-ի վճիռը, Շարքեր Ա, թիվ 303-Ա, էջ 12, կետ 30):

79. Ուստի, նաև տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի խախտում:

## **V. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 41-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ ԿԻՐԱՌՈՒՄԸ**

80. Դիմողն ակնկալել է արդարացի բավարարում՝ ըստ Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածի, որը սահմանում է.

«Եթե Դատարանը գտնում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի կամ դրան կից արձանագրությունների խախտում, իսկ համապատասխան Բարձր պայմանավորվող կողմի ներպետական իրավունքն ընձեռում է միայն մասնակի հատուցման հնարավորություն, ապա Դատարանն անհրաժեշտության դեպքում, տուժած կողմին արդարացի բավարարում է տրամադրում»:

## **Ա. ՎՆԱՍՆԵՐ**

81. Դիմողը պահանջել է 20.000.000.000 լեյ (ROL)՝ ի հատուցում բարոյական վնասի, որը պատճառվել է իր մասին կեղծ և զրպարտիչ տեղեկություններ հրապարակելու և իշխանությունների կողմից մի քանի տարի շարունակ սխալն ընդունելը և շտկելը մերժելու արդյունքում ձևավորված անվստահության հետևանքով:

82. Կառավարությունն առարկել է այս պահանջի դեմ՝ այն համարելով անհիմն և հատկապես հաշվի առնելով, որ դիմողն այս հարցը չի բարձրացրել ներպետական դատարաններում:

83. Դատարանն ուշադրություն է հրավիրում իր նախադեպային իրավունքի վրա, համաձայն որի՝ սոսկ այն փաստը, որի դիմողը ներպետական դատարաններում չի բարձրացրել վնասների հատուցման պահանջ, չի ենթադրում, որ Դատարանը պետք է մերժի այդ պահանջները՝ անհիմն լինելու պատճառով, այն, ավելին, խոչընդոտ է ստեղծում դրանց ընդունելիության համար (տե՛ս Դե Վիլդը, Ունսը և Վերսիպն ընդդեմ Բելգիայի 1972թ. մարտի վճիռը 50-րդ հոդված, Շարքեր Ա, թիվ 14, էջ 10, կետ 20): Բացի դրանից, տվյալ գործում Դատարանը նշում է, որ հակառակ Կառավարության պնդմանը, դիմողը ներպետական դատարաններում փորձել է ստանալ իր կրած ոչ նյութական վնասների հատուցում՝ մեկ լեյ խորհրդանշական գումար, բայց այս պահանջին Ռումինիայի դատարանները չեն անդրադարձել:

Այնուհետև Դատարանը նշում է, որ Բուխարեստի վերաքննիչ դատարանը չէր յալ է հայտարարել ենթադրյալ զրպարտչական տեղեկությունները՝ այդպիսով մասամբ բավարարելով դիմողի պահանջները: Սակայն Դատարանը գտնում է, որ դիմողը փաստացի կրել է ոչ նյութական վնաս՝ հաշվի առնելով ի խախտումն 8-րդ հոդվածի գաղտնի գործերի համակարգի առկայությունը, պաշտպանության արդյունավետ միջոցի բացակայությունը, արդար դատաքննության մերժումը, ինչպես նաև այն փաստը, որ հարկավոր էին տարիներ մինչև դատարանը կորոշեր, որ իրավասու է չէր յալ հայտարարել զրպարտող տեղեկությունները:

Դատարանն այսպիսով գտնում է, որ խնդրո առարկա դեպքերը հանգեցրել են լուրջ միջամտության պրն Ռոտարուի իրավունքներին և, որ 50.000 (Ֆրանսիական ֆրանկ) գումարն արդարացի հատուցում է կրած ոչ նյութական վնասների դիմաց: Այդ գումարը պետք է փոխանակվի ռումինական լեյի այն փոխանակման կուրսով, որը կիրառվում է հարցի լուծման պահին:

## **Բ. Ծախքեր ու ծախսեր**

84. Դիմողն ակնկալել է 38.000.000 ROL՝ որպես փոխհատուցում, որը բաշխել է հետևյալ կերպ.

(ա) 30.000.000 ROL, որը համարժեք է ներպետական վարույթների ընթացքում կրած ծախսերին, ներառյալ՝ 20.000.000 ROL՝ որպես ճանապարհածախս և օրապահիկ գումար՝ կապված Իասի և Բուխարեստ այցելությունների հետ, և 10.000.000 ROL՝ այլ ծախսեր (դրոշմատուրք, հեռախոսազանգեր, պատճենահանում և այլն),

(բ) 8.000.000 ROL, որը համարժեք է Կոնվենցիայի հաստատությունների առջև կրած ծախսերին, ներառյալ՝ 6.000.000 ROL քարզմանչական և քարտուղարական ծախսեր, և 1.250.000 ROL՝ որպես Բարլադից Բուխարեստ ճանապարհածախս, ինչպես նաև 1.000.000 ROL՝ դիմողի որդուն Ֆրանսիա մուտքի թույլտվության համար:

85. Կառավարությունն այդ գումարը համարել է չափից ավելի, հատկապես հաշվի առնելով, որ, ինչպես Կառավարությունը նշել է, դիմողն անձամբ չի ներկայացել ներպետական վարույթներում վճիռների կայացմանը:

86. Դատարանը կրկնում է, որ որպեսզի ծախսերն ընդգրկվեն Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածի համաձայն տրամադրվող բավարարման մեջ, պետք է ապացուցվի, որ դրանք փաստացի և անհրաժեշտաբար օգտագործվել են և ողջամիտ են իրենց ծավալով (տե՛ս, ի թիվս այլ աղբյուրների, Նիկոլովան ընդդեմ Բուլղարիայի թիվ 31195/96 վճիռը, կետ 79, ՄԻԵԽ 1999-II): Այս կապակցությամբ պետք է հիշել, որ Դատարանը կարող է դիմողին որպես բավարարում տրամադրել ոչ միայն այն ծախսերն ու ծախքերը, որոնք ծախսվել են Ստրասբուրգի հաստատություններում, այլ նաև այն գումարները, որոնք ծախսվել են ներպետական դատարաններում՝ Դատարանի կողմից հաստատված՝ Կոնվենցիայի խախտումը կանխելու կամ այդ խախտումը վերացնելու համար (տե՛ս Վան Գեյսխեմն ընդդեմ Բելգիայի թիվ 26103/95 վճիռը, կետ 45, ՄԻԵԽ 1999-I):

87. Դատարանը նշում է, որ դիմողին ոչ ոք չէր ներկայացնում ներպետական դատարանների առջև, որ նա ինքն է ներկայացրել իր գործը Հանձնաժողովում, և որ Դատարանում վարույթի ընթացքում դիմողը ներկայացված էր միայն լսումների ժամանակ: Այն նաև նշում է, որ Եվրոպայի խորհուրդը վճարել է Ռոտարուին 9.759.72 FRF՝ որպես իրավաբանական օգնություն:

Դատարանը դիմողին տրամադրում է նրա պահանջած ամբողջ գումարը, այն է՝ 13.450 FRF. այս գումարը նվազեցվում է Եվրոպայի խորհրդի կողմից որպես իրավաբանական օգնություն տրամադրված գումարով: Տարբերությունը պետք է փոխանակվի ռուսական լեյի՝ հարցի լուծման պահին կիրառելի փոխարկման կուրսով:

## **Գ. Տոկոսներ՝ փոխհատուցումը չվճարելու դեպքում**

88. Դատարանն անհրաժեշտ է համարում ընդունել սույն վճռի կայացման պահին Ֆրանսիայում կիրառելի՝ օրենքով սահմանված տոկոսադրույքը, այն է՝ տարեկան 2.74%:

## **ԱՅՍ ՀԻՍՔԵՐՈՎ ԴԱՏԱՐԱՆԸ**

1. Միաձայն մերժում է Կառավարության նախնական առարկություն այն մասով, որ դիմողն այլևս զոհ չէ,

2. Միաձայն՝ Կառավարության նախնական առարկությունը՝ պաշտպանության ներպետական միջոցները չսպառելու կապակցությամբ, միացնում է գործի հանգամանքներին և միաձայն մերժում է այն՝ գործի հանգամանքները քննության առնելուց հետո,

3. Վճռում է՝ տասնվեց ձայնով՝ ընդդեմ մեկի, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 8-րդ հոդվածի խախտում,

4. Վճռում է միաձայն, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 13-րդ հոդվածի խախտում,

5. Վճռում է միաձայն, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի խախտում,

6. Վճռում է միաձայն, որ

ա) պատասխանող պետությունը պետք է եռամսյա ժամկետում դիմողին վճարի 50.000 ֆրանսիական ֆրանկ՝ ի հատուցում ոչ նյութական վնասի, և 13.450 ֆրանսիական ֆրանկ՝ ծախսերի և ծախքերի դիմաց. այս գումարը նվազեցվում է 9759 ֆրանսիական ֆրանկ և 72 սանտիմով, որը պետք է փոխարկվի ռումինական լեյի՝ վճռի կայացման պահին կիրառելի փոխարկման կուրսով,

(բ) տարեկան 2.74 % սովորական տոկոսադրույք պետք է վճարվի վերը նշված եռամսյա ժամկետի ավարտից հետո մինչև գումարի վճարումը:

7. Միաձայն մերժում է դիմողի՝ արդարացի բավարարման պահանջի մնացած մասը:

Կատարված է անգլերենով և ֆրանսերենով, և հրապարակվել է դռնբաց նիստում, Մարդու իրավունքների պալատում, Ստրասբուրգում, 2000թ. մայիսի 4-ին:

Լուզիուս Վիլդհաբեր  
Նախագահ

Միշել Դե Սալվիա  
Քարտուղար

*Ըստ Կոնվենցիայի 45-րդ հոդվածի 2-րդ կետի և Դատարանի կանոնակարգի 74-րդ կանոնի 2-րդ կետի՝ սույն վճռին կցվում են հետևյալ առանձին կարծիքները.*

(ա) Պրն Վիլդհաբերի համընկնող կարծիքը, որին միացել են պրն Մակարչուկը, պրն Թուրմենը, պրն Կոստան, տկն Թուլկենսը, պրն Կասադեվալը և տկն Վեբերը,

(բ) Պրն Լորենզենի համընկնող կարծիքը,

(գ) Պրն Բոնելոյի մասնակի չհամընկնող կարծիքը:

Լ.Վ.  
Մ.դ.Ս.

**ՂԱՏԱՎՈՐ ՎԻՂՅԱԲԵՐԻ ԶԱՄԱՆԿՆՈՂ ԿԱՐԾԻՔԸ,  
ՈՐԻՆ ՄԻԱՑԵԼ ԵՆ ՂԱՏԱՎՈՐՆԵՐ ՄԱԿԱՐՉՈՒԿԸ, ԹՈՒՐՄԵՆԸ, ԿՈՍՏԱՆ, ԹՈՒԼԿԵՆՍԸ,  
ԿԱՍԱԴԵՎԱԼԸ ԵՎ ՎԵՐԵՐԸ**

Տվյալ գործում դիմողը բողոքել է իր անձնական կյանքի նկատմամբ հարգանքի իրավունքի խախտման դեմ, այն պատճառով, որ Ռուսիական հետախուզական ծառայությունը (ՌԻՇ) պահել և օգտագործել է անձնական բնույթի տեղեկություններ պարունակող գործ, որում պարունակվող տեղեկությունները հիմնականում վերաբերում էին 1946-1948 թթ.: Ըստ մեկ կոնկրետ մուտքագրված տեղեկության՝ 1937թ. համալսարանում սովորելու ժամանակ (երբ դիմողը փաստորեն հազիվ 16 տարեկան էր), նա եղել է «լեգեոներական տիպի» շարժման, այն է՝ ծայրահեղ աջաթևյան, ազգայնական, հակասեմիթական և աշխարհագրային շարժման անդամ: Այս մուտքագրված տեղեկությունը, որը բացահայտվել է ներքին գործերի նախարարի նամակում՝ 1990թ. վերջին, 1997թ. Բուխարեստի վերաքննիչ դատարանի կողմից ճանաչվել է կեղծ: Սակայն այդ տեղեկությունը շարունակում է գրանցված մնալ ՌԻՇ-ի գործերում, այն դեպքում, երբ 1997թ. վճռի մասին այդ գործերում նշված չէ: Ավելին, ոչ ծախսերը և ոչ էլ վնասները չեն հատուցվել: ՌԻՇ-ի դեմ հարուցված վնասների հատուցման հայցը 1994թ. մերժվել է: Թվում է, որ Ռուսիայի օրենսդրությունը դեռևս հնարավորություն չի տալիս վիճարկել ՌԻՇ-ի կողմից դիմողի անձնական կյանքի վերաբերյալ տեղեկություններ պահելը կամ հերքել նման տեղեկատվության ճշմարտացիությունը, կամ պահանջել դրանց ոչնչացումը:

Այս դրդապատճառներից ելնելով՝ մեր Դատարանը գտնում է 8-րդ, 13-րդ և 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի խախտումներ: Իր նախադեպային իրավունքին համապատասխան (տե՛ս Մալոն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության 1984թ. օգոստոսի 2-ի վճիռը, Շարքեր Ա, թիվ 82, կետեր 80 և 87, Կրուսլին և Յուլիզոն ընդդեմ Ֆրանսիայի 1990թ. ապրիլի 24-ի վճիռը, Շարքեր Ա, 176-Ա, կետեր 36-37, և 176-Բ, կետեր 35-36, Յալֆորդն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության 1997թ. հունիսի 25-ի վճիռը, Ժողովածուներ 1997- III, էջ 1017, կետ 51, Կոպն ընդդեմ Շվեյցարիայի 1998թ. մարտի 25-ի վճիռը, Ժողովածուներ 1998-II, էջ 543, կետեր 75-76, և Ամմանն ընդդեմ Շվեյցարիայի վճիռը, թիվ 27798/95, կետեր 61-62 և 77-81, Միեխ 2000-...), Դատարանը գտնում է, որ ներպետական օրենսդրական նորմերը, որոնք թույլ են տալիս գաղտնի գործերում հավաքել, գրանցել և պահել ազգային անվտանգությանն առնչվող տեղեկություններ, չեն ապահովում կանխատեսելիության բավարար մակարդակ: ՌԻՇ-ի կողմից դիմողի անձնական կյանքի վերաբերյալ տեղեկություններ հավաքելն ու օգտագործելը, ուստի, «օրենքի համաձայն» չէ և այդ իսկ պատճառով խախտվել է 8-րդ հոդվածը: Ես անվերապահորեն համաձայն եմ այս եզրակացությանը:

Սակայն այս գործի կապակցությամբ կցանկանայի ավելացնել, որ անկախ օրինական հիմքի համարժեքությունից, ես լուրջ կասկածներ ունեմ այն հարցի վերաբերյալ, որ դիմողի իրավունքներին միջամտելը հետապնդել է օրինական նպատակ՝ համաձայն 8-րդ հոդվածի 2-րդ կետի: Ավելին, ես կասկած չունեմ, որ Ժողովրդավարական հասարակությունում այսպիսի միջամտությունների անհրաժեշտություն չի կարող լինել:

Ինչ վերաբերում է օրինական նպատակին, Դատարանը պարբերաբար ընդունել է, որ պատասխանող Կառավարության կողմից մատնանշված նպատակն օրինական է, եթե այն ներառվում է 8-րդ հոդվածի 2-րդ կետից մինչև 11-րդ հոդվածով սահմանված կատեգորիաների մեջ: Սակայն, ըստ իս, ազգային անվտանգության կամ որևէ այլ նպատակի կապակցությամբ, որպեսզի այդ

նպատակը համարվի օրինական, պետք է թերևս ողջամիտ և իրական կապ լինի այդ նպատակի և անձնական կյանքին միջամտելու միջոցների միջև: Ըստ իս, վկայակոչել շատ թե քիչ խտրականություն չդնող անհատների անձնական կյանքին վերաբերվող տեղեկությունների գրանցման միջոց, որը հետապնդում է ազգային շահերի պաշտպանության օրինական նպատակ, ակնհայտորեն պրոբլեմատիկ է:

Ռոտարուի գործում, նախկին վարչակարգի օրոք անօրինական և կամայական ձևով հավաքված տվյալներն՝ ուսանող տղայի գործունեության մասին, որոնց մի մասն ուներ 50 տարվա, իսկ մի գործում՝ 63 տարվա վաղեմություն, և որոնց մի մասն ակնհայտորեն կեղծ էր՝ շարունակում են պահվել գործերում՝ առանց կամայականության դեմ պատշաճ և արդյունավետ որևէ երաշխիքի: Այս Դատարանի խնդիրը չէ ասել, թե արդյո՞ք այդ տեղեկությունները պետք է ոչնչացվեն կամ, որ պետք է ապահովվեն այդ տեղեկություններին հասու լինելու և դրանք ուղղելու համակողմանի իրավունքները, կամ արդյոք որևէ այլ համակարգ կհամապատասխանի Կոնվենցիային: Բայց դժվար է հասկանալ, թե այս հանգամանքներում ազգային անվտանգության որ շահն է արդարացնում շարունակելը պահել նման տեղեկությունները: Այդ պատճառով ես համարում եմ, որ Դատարանը պետք է իրավասու լինի որոշելու, որ վիճարկվող միջոցը տվյալ գործում չի հետապնդել օրինական նպատակ 8-րդ հոդվածի 2-րդ կետի իմաստով:

Նման եզրակացության դեպքում այլևս անհրաժեշտ չէր լինի պարզել, թե արդյո՞ք վիճարկվող միջոցն անհրաժեշտ էր ժողովրդավարական հասարակությունում, քանի որ այդ հարցի պատասխանը կախված է օրինական նպատակի առկայությունից: Սակայն, եթե Դատարանը նախընտրել է ընդունել ազգային անվտանգության օրինական նպատակի առկայությունը, ապա պետք է հիշեցնել, որ պետությունները չունեն գործողությունների անսահմանափակ ազատություն անհատների նկատմամբ գաղտնի վերահսկողություն կամ գաղտնի գործերի համակարգ կիրառելիս: Պետության՝ իր ազգային անվտանգությունը պաշտպանելու շահը պետք է հավասարակշռվի դիմողի անձնական կյանքի նկատմամբ հարգանքի իրավունքին միջամտության լրջության հետ: Մեր Դատարանը շարունակաբար շեշտել է, որ «ազգային անվտանգության պաշտպանության նպատակով գաղտնի վերահսկողության համակարգը վտանգում է և նույնիսկ կարող է խաթարել ժողովրդավարությունը՝ այն պաշտպանելու հիմնավորմամբ» (Լինդերն ընդդեմ Շվեդիայի 1987թ. մարտի 26-ի վճիռը, Շարքեր Ա թիվ 116, կետ 60, տե՛ս նաև Կլասն ընդդեմ Գերմանիայի 1978թ. սեպտեմբերի 6-ի վճիռը, Շարքեր Ա, թիվ 28, կետեր 42 և 49, և, *mutatis mutandis*, Չահալն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության 1996թ. նոյեմբերի 15-ի վճիռը, Ժողովածուներ 1996-V, էջ 1866, կետ 131, և Թինելի ու որդիներ ՍՊԸ-ն և Սակելտուֆ 1988թ. հուլիսի 10-ի վճիռը, Ժողովածուներ 1998-IV, էջ 1662, կետ 77):

Սա է պատճառը, որ Դատարանը պետք է համոզված լինի, որ քաղաքացիների գաղտնի վերահսկողությունը խստիվ անհրաժեշտ է պաշտպանելու համար ժողովրդավարական ինստիտուտները, և որ առկա են համապատասխան արդյունավետ երաշխիքներ ընդդեմ կամայականության:

Հաշվի առնելով այս գործի բոլոր հանգամանքները և օրինական նպատակի վերաբերյալ վերոշարադրյալի համաձայն պետք է եզրակացվի, որ վիճարկվող միջամտությունը բոլորովին անհրաժեշտ չէր ժողովրդավարական հասարակությունում՝ ազգային անվտանգության նպատակներին իրագործելու համար:

Այսպիսով, նույնիսկ եթե Ռոտարուի գործում լինեին կանխատեսելի իրավական հիմքեր, մեր Դատարանը, միևնույն է, պետք է ճանաչեր 8-րդ հոդվածի խախտումը՝ կամ այն հիմքով, որ չկար գաղտնի գործերի կամայական համակարգը շարունակելու օրինական նպատակ, կամ էլ այն պատճառով, որ դրա

շարունակումն ակնհայտորեն անհրաժեշտ չէր ժողովրդավարական հասարակությունում:

### **ՊԱՏԱՎՈՐ ԼՈՐԵՆՁԵՆԻ ՀԱՄԸՆԿՆՈՂ ԿԱՐԾԻՔԸ**

Այս գործում ես քվեարկել եմ մեծամասնության եզրակացությունների, ինչպես նաև դրանց պատճառների օգտին: Սակայն դա չի նշանակում, որ ըստ էության ես համաձայն չեմ նրա հետ, ինչ ասված է դատավոր Վիլդհարբերի համընկնող կարծիքում՝ 8-րդ հոդվածի 2-րդ կետի կապակցությամբ: Միակ պատճառը, որ ես չեմ միացել այդ կարծիքին, այն է, որ Դատարանը հետևողականորեն ընդունում է, որ երբ 8-րդ հոդվածով սահմանված իրավունքներին միջամտելը «օրենքի համաձայն» չէ, կարիք չկա քննելու, թե արդյոք բավարարված են 8-րդ հոդվածի 2-րդ կետի մյուս պահանջները: Ես գտնում եմ, որ կարևոր է հետևել այդ նախադեպային իրավունքին:

### **ՊԱՏԱՎՈՐ ԲՈՆԵԼՈՅԻ ՄԱՍՆԱԿԻ ՉՀԱՄԸՆԿՆՈՂ ԿԱՐԾԻՔԸ**

1. Մեծամասնությունը գտել է, որ խախտվել է 8-րդ հոդվածը՝ ընդունելով, որ դրա դրույթները կիրառելի են տվյալ գործի փաստերի նկատմամբ: Ես քվեարկել եմ

մեծամասնության հետ՝ Կոնվենցիայի այլ խախտումների կապակցությամբ, բայց ես չեմ կարող ընդունել 8-րդ հոդվածի կիրառելիությունը:

2. 8-րդ հոդվածը պաշտպանում է անհատի անձնական կյանքը: Այդ պաշտպանության հիմքում ընկած է յուրաքանչյուր անձի իրավունքը՝ իր կյանքի առավել անձնական հարցերը հեռու պահել հասարակության հետաքրքրասիրությունից և վերահսկողությունից: Մեր անձի և մեր հոգու մեջ կան ինքնամփոփ գոտիներ, որոնք Կոնվենցիան պահանջում է, որպեսզի փակ մնան: Անօրինական է ստուգել, պահել, դասակարգել կամ հրապարակել այն տվյալները, որոնք առնչվում են մեր գործունեության, հակումների և համոզմունքների այն ամենախոր ոլորտներին, որոնք թաքնված են գաղտնիության պատերի հետևում:

3. Մյուս կողմից, այն գործունեությունը, որն իր բնույթով հասարակական է, և որը փաստացի սնվում է հրապարակայնությունից, դուրս է 8-րդ հոդվածի պաշտպանության շրջանակներից:

4. Պետական անվտանգության ծառայությունների կողմից պահվող գաղտնի տվյալները, որոնք դիմողը պահանջել էր տեսնել, վերաբերում էին ըստ էության. (ա) ոմն Աուրել Ռոտարուի ակտիվ անդամակցությանը քաղաքական շարժմանը; (բ) երկու քաղաքական պամֆլետ հրատարակելու նրա դիմումին; (գ) նրա մասնակցությանը քաղաքական կուսակցության երիտասարդական շարժմանը և (դ) այն փաստին, որ նա չուներ դատվածություն (կետ13):

5. Առաջին երեք կետերը բացառապես վերաբերում են հասարակական գործունեությանը: Կցանկանայի ավելացնել, որ հատկապես՝ հասարակական, քանի որ քաղաքական և հրատարակչական գործունեությունն, իր գոյության և հաջողության համար պահանջում է առավելագույն հրապարակայնություն և կախված է դրանից: Գրանցումներում չէր նշվում, որ դիմողը քվեարկել է որևէ կոնկրետ քաղաքական կուսակցության օգտին, ինչը անշուշտ կներխուժեր գաղտնիության այն գոտին, որտեղ մուտքն արգելվում է: Ըստ էության, գրանցումները ցույց են տալիս, թե ինչպես է Աուրել Ռոտարուն հրապարակայնորեն արտահայտել իր ռազմատենչությունը որոշակի հասարակական կազմակերպություններում:

6. Ինչպե՞ս է անհատի բացառապես հասարակական գործունեությանը վերաբերող գրանցումներ պահելը խախտում նրա անձնական կյանքի իրավունքը: Մինչև հիմա Դատարանը ընդունել է, ըստ իս, անառարկելորեն, որ 8-րդ հոդվածի պաշտպանությունը տարածվում է այնպիսի գաղտնիքների վրա, ինչպիսիք են բժշկական և առողջությանը վերաբերող տվյալները, սեռական ակտիվությունը և հակումները, ընտանեկան ազգականությանը և, հնարավոր է, մասնագիտական ու գործարար հարաբերությունները և ինտիմ այլ ոլորտներ, որոնց նկատմամբ հասարակական հետաքրքրասիրությունը կարելի է դիտարկել որպես անձի բնական պատնեշների անթույլատրելի խախտում: Հասարակական ակտիվությունը հասարակական-քաղաքական կուսակցություններում, ես կարծում եմ, շատ քիչ ընդհանրություն ունի ratio-ի հետ, որն անձնական կյանքի պաշտպանությունը բարձրացնում է մարդու հիմնարար իրավունքի մակարդակի:

7. Դիմողի անձնական գործի չորրորդ տարրը վերաբերում էր նրան, որ նա դատվածություն չի ունեցել: Դատարանը նույնիսկ դա ճանաչել է որպես դիմողի անձնական կյանքի իրավունքի խախտում: Դատարանն ընդգծել է, որ անվտանգության ծառայությունների գրանցումները (ներառյալ 50 տարվա վաղեմություն ունեցող տեղեկությունները) ներառում են տվյալներ դիմողի դատվածության մասին, և եզրակացրել է, որ «պետական գործակալների կողմից նման տեղեկություններ պարբերաբար հավաքելն ու գործում պահելը մտնում են «անձնական կյանքի» շրջանակների մեջ՝ Կոնվենցիայի 8-րդ հոդվածի 1-ին կետի նպատակների համար»:

8. Սա, ըստ իս վտանգավոր կերպով ընդլայնում է 8-րդ հոդվածի շրջանակները: Հայտարարելով, որ ոստիկանության կողմից դիմողի դատվածության վերաբերյալ գրանցումներ պահելը (նույնիսկ երբ, ինչպես տվյալ գործում, այդ գրանցումը վկայում էր, որ անձը դատվածություն չուներ) կիրառելի է դարձնում 8-րդ հոդվածը, կարող է սպառնացող հեռուն գնացող հետևանքներ ունենալ «ազգային անվտանգության շահերի, հասարակության անվտանգության և հանցագործությունների ու անկարգությունների կանխարգելման», այն է՝ բոլոր այն արժեքների համար, որոնք ակնհայտորեն պաշտպանված են 8-րդ հոդվածով:

9. Ես կընդունեի, չնայած զուտ հանդուրժելով, որ ոստիկանության կողմից դատվածության վերաբերյալ գրանցումներ պահելը կարող է դիտարկվել որպես անհատի անձնական կյանքին միջամտություն, սակայն շտապում եմ ավելացնել, որ այսպիսի միջամտությունն արդարացված է հանցագործությունների դեմ պայքարի և ազգային անվտանգության շահերով: Դատարանն անհրաժեշտ չի համարել այդպես վարվել:

10. Իհարկե, իմ անհամաձայնությունը կապված է միայն Դատարանի կողմից՝ դատվածության մասին տեղեկություններ պահելը քննադատելուն: Այդ տեղեկությունների բովանդակության կամայական և անօրինական գաղտնագերծումը կարող է հարցեր բարձրացնել 8-րդ հոդվածի համաձայն:

11. Դատարանը կարծես հատուկ կշիռ է տալիս այն փաստին, որ «տեղեկությունների մի մասը հայտարարվել է կեղծ և կարող է վնասել դիմողի հեղինակությանը» (կետ 44): Այս դատողություններն առաջացնում են երկու առանձին հարց. տեղեկությունների կեղծ լինելը և դրանց զրպարտչական բնույթը:

12. Դիմողի՝ անձնական գաղտնի գործի մեջ պարունակվող տեղեկությունների մի մասը փաստորեն վերաբերում էր մի այլ անձի, որը կրում էր նույն անունը, և ոչ թե իրեն: Սա, անկասկած, նշանակում է, որ այս տեղեկությունները դիմողի առնչությամբ կեղծ էին: Բայց արդյո՞ք հասարակական ոլորտին վերաբերող հարցերի կեղծ լինելն այդ հասարակական տեղեկությունները դարձնում են անձնական տվյալներ: Այս պնդումների հաջորդականության տրամաբանությունն ինձ համար ուղղակի անհասկանալի է մնում:

13. Նորից, ես պատրաստ եմ ընդունել, որ անվտանգության ծառայությունների կողմից դիմողի վերաբերյալ պահվող «կեղծ» տեղեկությունները կարող են վնասել նրա հեղինակությունը: Բավականին փորձառու կերպով Դատարանը վերջերս կարծես հանգում է այն համոզման, որ «հեղինակություն» հասկացությունը հանգիստ կարող է համարվել 8-րդ հոդվածի առարկա: Բացելով այս նոր հեռանկարները 8-րդ հոդվածի համար՝ ոգևորիչ նոր ազդակ կհաղորդվի մարդու իրավունքների պաշտպանությանը: Սակայն, ըստ իս, Դատարանը պարտավոր է բարեփոխումներ իրականացնել ամբողջ ճակատով, և ոչ թե գրեթե թաքուն անցկացնել այն որպես անձնական կյանքի իրավունքի ուրվագիծ:

14. Եթե ես կիսեի մեծամասնության կարծիքը, որ անձնական կյանքի իրավունքը տարածվում է նաև հասարակական նշանակության տեղեկությունների վրա, այդ պարագայում ես կհամարեի, որ 8-րդ հոդվածը խախտվել է, քանի որ ես անվերապահորեն ընդունում եմ Դատարանի եզրակացությունը, որ անվտանգության ուժերի կողմից դիմողի վերաբերյալ տեղեկություններ պահելը և օգտագործելը «օրենքի համաձայն» չէր (կետեր 57-63):

